Poštnina navsaftrana.

Leto III., štev. 67

V Ljubljani, nedelja dne 19. marca 1922

Današnja štev. 1 Din = 4 K

Izhaja ob 4 zjutraj.
Stane celoletno . . 140 K
mesečno . . . . . 10 „
za inozemstvo . . 300 „

Oglasi za vsak mm višine stolpca (58 mm) . 4 K
mali oglasi do 30 mm stolpca (58 mm) . 3 „

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko.

Uredništvo: Miklošičeva cesta št. 16/I. Telefon št. 72.

Upravništvo: Prešernova ulica št. 54. Telefon št. 85.

Račun kr. pošt. ček. urada štev. 11.842.

Ljubljana, 18. marca.

Za nravstveni prerod naroda se trudimo. Dosedaj le še bolj akademično in seveda brezuspešno.

Vse naše stremljenje gre za tem, da v človeku zamorimo njegova materijalistična razpoloženja, da ga dvignemo iz globin zlobe, oholosti, maščevalnosti, nevoščljivosti, prepirljivosti, ostudnega izkoriščanja v višave etičnega življenja, kjer prevladuje srčna kultura in bratska ljubezen.

Ko je po prevratu ljudstvo zahotelo po novi družbi in je instinktivno mislilo, da je prišel čas ustvariti to novo družbo, je sredi zaleta ljudstvo omahnilo in kakor brez moči padlo na tla. Nevidne sile, ki smo jih sicer poznali a nezadostno cenili, so butnile v nas in iz Velikega petka svetovne vojne še do danes nismo začutili, da se bliža Velika noč. Zavese se že trgajo in nidovje se že razpokava. In vedno groznejše.

Vojska povojnega človeštva se je umaknila od divjega zaleta na goro izveličanja v močvirne nižave in tu stoji in proklinja vojskovodje. Vojskovodje se trudijo zbrati raztepene armade.

Le eno je orožje, ki je sposobno zavzeti paradiž vrh skale: etična, čustvenostvena prerodlitev človeka. S tem orožjem bo zavojeval svet demokratizem, le s tem orožjem je zmaga etičnega, čistega krščanstva, ki ni bavbav pekla, pač pa visoka religija poštenja in ljubezni.

Brez tega orožja je vse hotenje, ustvariti mirno sožitje v državi in med državami — politična demagogija.

Ostudno, gnusno demagogijo ugavnja pri nas SLS po predalih vseh svojih časnikov. Skozi stroje v Jugoslovanski tiskarni lete noč in dan zlate besede o etičnem prerojenju človeka o duševnem hoteniu po višji religiji, o dematerijalizaciji človekove narave, o ljubezni in odpuščanju. Besede o srčni kulturi, o duhovnem življenju, ki se mora pričeti že na tem svetu.

Ubogi zemljan čita besede, v mislih jim pritrjuje in duša že išče, vsa mehka in spokorna, kje bi našla izhod iz sedanjih svojih zablod. Pa obrne list in pogleda v peklensko temo.

S tako zlobo, s tako divjo vseh moralničnih predsodkov prosto strastjo, s tako mrzlo preračunano maščevanjaželjnostjo nihče pri nas ne piše besedi kakor klerikalni listi, oni listi, ki pravijo, da so izvoljeni, da izbojujejo boj za novo dobo. Iz besedi kar sika sovraštvo proti vsemu, kar je onostran klerikalnega plotu, neusmiljen cinizem in naravnost deliktna hladnokrvnost karakterizira zlobno misleče tendence tudi najmanjše notice.

Za vsak stan ima klerikalizem svojo moralo pripravljeno, ima svoj vzvišen nauk: v «Domoljubu» je kmečko-konservativen, tam obtožuje razne izdajalce kmečke pravice, ki ogrožajo prosti izvoz, v «Novem Času» nosi obleko najbolj rdečega boljševizma rodi srdite boje proti kapitalizmu, kateremu se zopet v «Slovencu» prijazno smehlja. V «Bogoljubu» proklinja grehe novodobne kulture, ki jih v «Dom in Svetu» počenja, v «Straži» vihti apaški revolver obrekovanja in klevetanja v znamenju morale. Tako nizko ceni klerikalizem preudarnost in zrelost slovenskega človeka, da drzno slika enemu kot vražje delo, kar drugemu predstavlja kot nebeški cilj. Za vsako dušo posebe strup, za sebe posebno moralo.

V tem ozdušju naj se vrši ozdravljenje ljudstva, naj napreduje konsolidacija duhov, naj zavlada zopet morala v javnem življenju? To mislite, da je pot v Kanaan?

Ministrski predsedniki se snidejo v Ljubljani

Beograd, 18. marca. (Izv.) Kakor izve vaš dopisnik iz političnih krogov, se sestanejo ministrski predsedniki držav Male antante pred genovsko konferenco dne 7. ali 8. aprila na posvetovanje v Ljubljani, odkoder skupno potujejo v Genovo.

ČEŠKA SPREJELA ANGLEŠKE POGOJE ZA POSOJILO.

Praga, 18. marca. (Izv.) Ministrski svet je danes odobril pogoje posojila deset milijonov funtov, ki ga bo Anglija dala Češkoslovaški, ter je pooblastil češkoslovaške zastopnike v Londonu, naj podpišejo kreditno pogodbo. Za obresti jamčijo dohodki tobačnega monopola, ki je lani imel eno milijardo čeških kron čistega dobička.

Naraščajoči kaos na Reki

TUDI FAŠISTI SE UPIRAJO VOJAŠKI DIKTATURI. — TRŽAŠKI VOJAŠKI KOMANDANT DOBIL POVELJE, DA VZPOSTAVI RED.

Trst, 18. marca. (Izv.) Zmede na Reki postajajo vsak dan večje. Nihče se ne spozna več in nihče ne vé, kdo pravzaprav vlada. Proti vojaški vladi, ki jo je postavil diktator Cabruna in ki ji načeluje neki Ossoinach (Osojnak), se bunijo ne le Zanellovci in nacijonalisti, ampak tudi fašisti sami, ki nočejo priznati vojaške diktature. Vsa pogajanja, doseči med strankami sporazum za sestavo koalicijske vlade, so ostala dosedaj brezuspešna. Zato se tudi konstituanta ni sestala.

Preganjanja na Reki so malo ponehala, ali pa jih znajo tako dobro prikrivati, da se ne zve zanje. Pač pa se z vso gotovostjo zatrjuje, da pripravlja Cabruna napad na Sušak, ako se ta ne odzove njegovemu pozivu, da se prostovoljno podredi reški vladi.

Kakor poročajo iz Rima, **je dala vlada poveljniku tržaškega armadnega zbora nalog, naj odpošlje na Reko zadostno število čet, da vzpostavi red in mir.**

Italija in svetovni problemi

NOVE IZJAVE ZUNANJEGA MINISTRA SCHANZERJA.

Rim, 18. marca. (Izv.) V odgovoru na izvajanja posameznih govornikov v debati o vladni izjavi je zunanji minister Schanzer zagotavljal, da bo Italija na konferenci glede orienta znala varovati italijanske interese. Italija zahteva svobodo za gospodarski razvoj v Mali Aziji.

Schanzer je dalje med odobravanjem zbornice naznanil, da je atenska vlada pripravljena dati za incidente, povzročene z zaplenjenjem italijanske ladje, zadoščenje in odrediti vse potrebno, da se prepreči ponovitev takih dogodkov.

Glede konference v Genovi je izjavil Schanzer, da bo imela popoln uspeh. Najvažnejše na tej konferenci je, da se bo s premaganimi državami prvič ravnalo popolnoma enakopravno z ostalimi državami. — — —

Kar se tiče omejevanja oborožitve, je ta brez prehodnega političnega dogovora nemogoča. Glede odklonitve Amerike, udeležiti se genovske konference, je Schanzer izrazil svoje prepričanje, da Amerika ne more ostati dalj časa desinteresirana v evropskih vprašanjih. Poudarjal je tudi, da bo ruska delegacija sprejeta na konferenci z vso uljudnostjo.

Srditi parlamentarni boji v Rumuniji

OPOZICIJA BO BOJKOTIRALA KONSTITUANTO.

Bukarešta, 18. marca. (Izv.) Notranje politično življenje Rumunije stoji pod vplivom posledic zmage, ki jo je izsilil Bratianu z brezobzirnim terorjem pri volitvah. Voditelji opozicije nemeravajo odreči parlamentu ustavotvoren značaj. Prišli bodo samo na otvoritveno sejo ter jo bodo takoj demonstrativno zapustili, ko bodo podali protestno izjavo.

Erdeljski nacionalisti sploh nočejo priti v skupščino. Njihov vodja Maniu je poslal kralju dolgo brzojavko, ki je pri vseh politikih povzročila veliko razburjenje. Maniu obrazlaga v brzojavki kralju vse zlorabe, ki jih je vlada zagrešila pri volitvah. Njeno postopanje označuje kot volilno goljufijo prvega reda. Maniu prosi kralja, naj popravi izvršene nezakonitosti.

Ker erdeljski nacionalisti nočejo priznati konstituante, govore merodajni faktorji že o razpustitvi zbornice. Krogi, ki stoje blizu dvora, izjavljajo, da je to izključeno. Računajo pa z možnostjo, da bo kralj prejkone razveljavil volitve na Erdeljskem in v Banatu, da se razpišejo tam nove volitve. Voditelji vseh opozicionalnih strank razen Mania so dospeli v Bkarešto, da sklepajo o lastnem postopanju. Danes se je dosegel sporazum, po katerem bodo vse opozicionalne stranke enotno vodile boj proti Bratianu. V načinu tega boja bodo odločila nadaljnja pogajanja.

Grško-italijanski spor poravnan

Rim, 18. marca. (Izv.) Z ozirom na italijansko noto je Grčija izpustila zaplenjene italijanske ladje. Ker davi še ni bilo iz Aten nobenega odgovora, je imel zunanji minister Schanzer že razgovore z ministrom za mornarico. Sedaj je gotovo, da bo grško-italijanski incident popolnoma poravnan.

Grško-francoski incident

Atene, 18. marca. (Izv.) Grški zunanji minister je sporočil francoskemu poslaniku naredbo vojnega ministra, da grške vojne ladje v bodoče ne smejo več preiskavati francoskih parobrodov. Francoska ladja «Saint Pierre» je bila zadržana le nekaj ur, nakar je dobila dovoljenje za nadaljnjo potovanje. Tudi incident glede zaplembe «Expoir» bo v kratkem poravnan.

MADŽARSKA ODKLANJA REPARACIJE.

Budimpešta, 18. marca. (Izv.) Kakor javlja «Az Est», je ministrski svet na svoji seji, ki je pričela v petek popoldne in ki je trajala do davi, sestavil besedilo note, ki se bo poslala v Pariz kot odgovor na antantine reparacijske zahteve.

Nota opozarja na gospodarske razmere Madžarske ter izjavlja, da Madžarska ne pripozna nobenih reparacijskih zahtev, dokler se ji ne sporoči celokupna vsota plačil, ki se od nje zahteva, in dokler se te zahteve ne znižajo na višino, ki jo more Madžarska prenesti.

POVIŠANI ŽELEZNIŠKI TARIFI NA MADŽARSKEM.

Budimpešta, 18. marca (Izv.) Povišane železniške pristojbine stopijo v veljavo v nedeljo opolnoči.

STAVKE V ITALIJANSKIH LUKAH.

Rim, 18. marca. (Izv.) Zaradi diferenc v mezdnem vprašanju so v Napolju ter v vseh italijanskih lukah proglasili splošno stavko, ki se popolnoma izvaja.

Zrtve južnoafriške bune

London, 18. marca. (Izv.) General Smuts je ujel v Transwaalu že nad 10 tisoč vstašev. Vstaši so izgubili vso vero v svoje voditelje in se udajajo v masah. Dva ekstremistična vstaška voditelja Fisher in Ipenbiff sta izvršila samomor, da ne bi padla v roke angleškim četam. Vstaja je zadušena. V nekaj dneh se bo delo v rudnikih obnovilo.

Johannisburg, 18. marca. (Izv.) Vojaštvo in policija je iz južnih predmestij s pomočjo topništva zadnje tamkaj nahajajoče vstaše zajela. Predsednik izvrševalnega odbora delavskih organizacij, ki je bil eden voditeljev vstaje, je bil aretiran.

Rim, 18. marca. (Izv.) Pri bojih v Transvalu je bilo 8000 oseb ubitih in ranjenih. Celokupna stvarna škoda znaša 100 milijonov zlatih frankov.

Novi indijski podkralj

London, 18. marca. (Izv.) Bivši unionistični član spodnje zbornice. Peel je bil imenovan kot naslednik Montaguja za državnega tajnika za Indijo. Dosedaj je bil od 1919 do 1921 državni podtajnik v vojnem uradu.

GHANDI OBSOJEN.

London, 18. marca. (Izv.) Iz Ahmadabada v Indiji poročajo: **Vodja indijskih upornikov Ghandi je bil pred vojnim sodiščem obsojen na šest let ječe.**

DE VALERA ZOPET NA DELU.

London, 18. marca. (Izv.) De Valera snuje na Irskem novo republikansko organizacijo, ki bo imela nalogo doseči priznanje irske republike s strani inozemstva ter zavrniti angleško-irski sporazum.

PONESREČEN POISKUS PODKUPOVANJA.

Praga, 18. marca. (Izv.) «Češke Slovo» javlja: Predsednik zbornice je ovadil državnemu pravdništvu bivšega poslanca Hrizbyla, ker je hotel podkupiti člane narodne skupščine.

Predsednik nar. skupščine o blokaškem memorandu

HRVATSKA POT V GENOVO VODI SKOZI BEOGRAD!

Beograd, 18. marca. (Izv.) Današnje «Vreme» prinaša izjavo skupščinskega predsednika dr. Ribarja o memorandu hrvatskega bloka. Dr. Ribar naglaša, da se je blok z memorandom prenaglil, kar je razvidno tudi iz samega njegovega pisma ministrskemu predsedniku. Pismo namreč priznava, da je hrvatsko vprašanje naša notranja stvar, in zahteva, naj se na genovsko konferenco odpošljejo tudi hrvatski delegati. Dr. Ribar izjavlja, da to ni izključeno, vendar pa vodi pot samo skozi narodno skupščino. Če bi Hrvati prišli v skupščino in bi se v njej udejstvovali, bi svojo zahtevo tudi lahko dosegli. Proti ujedinjenju so tako samo frankovci, ki pa so brez moči. Radić bi moral priti v Beograd. Tako bi prišel v stike s Srbi in bi se v razpravah uveril, da je vsa nesporazumljenja mogoče naglo in mirno odstraniti.

Naš volilni red v avstrijski skupščini

PREDRZNA INTERPELACIJA VELENEMŠKIH POSLANCEV.

Dunaj, 18. marca. (Izv.) Posl. Hampel in tovariši so na zunanjega ministra stavili nastopno vprašanje:

«Dosedaj so v kraljevini SHS odrekli Nemcem vsako volilno pravico. Novi volilni red jim daje sicer aktivno volilno pravico, **oropa jih pa pasivne volilne pravice (!).** Ako postane ta načrt zakon, ustvarja državljane prvega in drugega reda, in sicer take, ki dobijo takoj vse pravice državljanov, in take, ki morajo 10 let čakati, da se jim dovoli ena najvažnejših državljanskih pravic.

Podpisani stavijo zaradi tega na zveznega ministra nastopna vprašanja:

1.) Ali je gosp. ministru znano to dejstvo in ali je pripravljen podvzeti potrebne diplomatične korake, da se prepreči to nezaslišano zasužnjenje Nemcev v državi SHS.

2.) Ali je gosp. zvezni kancler pripravljen predložiti celo zadevo varstva nemških narodnostnih manjšin v državi Srbov, Hrvatov in Slovencev zvezi narodov, ako bi diplomatični koraki pri jugoslovanski vladi ostali brez uspeha?»

Madžarska vlada za Karla

Budimpešta, 18. marca. (Izv.) Uradno se sporoča, da je madžarska vlada že ponovno ponudila razkralju Karlu, da hoče skrbeti za njegovo preskrbo, v kolikor to dopuščajo finančne razmere Madžarske. Dosedaj je Karel dobil iz Madžarske pet milijonov kron. Madžarska vlada je dovolila, da se izrabijo dohodki Karlovih posestev na Madžarskem in da se denar iz teh dohodkov stavi njemu na razpolago. Na noben način pa Madžarska ne bo dopustila, da se Karlova posestva prodajo, ker bi sosedne države zahtevale del izkupička, kakor se je to zgodilo pri prodaji dunajskih gobelinov.

Inozemske kreditne ponudbe Češki

Praga, 18. marca. (Izv.) Kakor javljajo «Narodni listy» je dobila Češkoslovaška od Zedinjenih držav ponudbo za kredit 25 milijonov dolarjev. Nadaljnje ponudbe je dobila Češkoslovaška iz Švice in Holandije.

PAPEŽ PRELOMI POLSTOLETNO TRADICIJO.

RIM, 18. marca. (Izv.) Uradna vatikanska agencija «Corrispondenza» naznanja, da bo papež Pij XI. o priliki evharističnega kongresa v mesecu maju t. l. zapustil Vatikan in šel s procesijo po mestu. Več kot pol stoletja papeži doslej niso smeli zapustiti Vatikana.

RAZDELTEV ZLATEGA ZAKLADA A.-O. BANKE.

Dunaj, 18. marca. (Izv.) Razdelitev zlatega zaklada avstro-ogrske banke se bo vršila po ključu, ki bo sestavljen na podlagi števila žigosanih bankovcev v posameznih nasledstvenih državah. Vpoštevali se bodo gotovi odbitki, ki so se za vsako posamezno državo določili pri likvidacijskih pogajanjih. Zaradi tega je za sedaj nemogoče natančno določiti za vsako državo delež zlatega zaklada. Do 1. maja morajo nasledstvene države sporočiti vsoto od njih žigosanih kronskih bankovcev in šele tedaj se bo mogel definitivno določiti njihov delež pri zlatem zakladu.

STAVKA V ČEŠKI KEMIČNI INDUSTRIJI.

Praga, 18. marca. (Izv.) Predsedstvo zveze kemičnih delavcev je izdalo proglas, da morajo delavci v tvornicah za špirit najkasneje v pondeljek zjutraj ustaviti delo, ker vstrajajo delodajalci pri svoji zahtevi, naj se znižajo mezde za 15 odstotkov.

INOZEMCI NA DUNAJSKEM VELESEJMU.

Dunaj, 18. marca. (Izv.) Zadnje dni je dospelo na dunajski velesejm veliko število tujcev, zlasti iz Holandije, Švice, Italije in iz balkanskih držav. Tudi iz prekmorskih krajev je dospelo mnogo tujcev, tako n. pr. skupina iz Jave.

USTANOVITEV NARODNEGA SVETA V PRIMORJU.

Trst, 19. marca. (Izv.) V četrtek se je vršila seja politič. društva «Edinost», na kateri se je razpravljalo o reformi politične organizacije Jugoslovanov v zasedenem ozemlju. Sklenjeno je bilo, da se v kratkem skliče občni zbor, kateremu se predložijo sporazumno med raznimi skupinami izdelani predlogi za novo politično organizacijo. Kot pokrajinske politične organizacije se ustanove tri politična društva «Edinost», za Goriško, Istro in Trst. Vrhovno politično vodstvo za vse Jugoslovane v Italiji prevzame posebni Narodni svet, ki bo obstojal iz 7 delegatov pokrajinskih političnih društev, 3 za Gorico, 2 za Trst in 2 za Istro. Narodnemu svetu pripada tudi odločitev glede nadaljnje politične taktike jugoslovanskega parlamentarnega zastopstva in eventualnih zvez s strankami v italijanskem parlamentu. Mnogi narodni krogi obžalujejo to politično reorganizacijo, ki v stvari pomenja razcepitev in početek strankarskega opredeljenja.

PRIMORSKI KOLONISTI NA KOSOVEM.

Beograd, 18. mar. (Izv.) V prihodnjih dneh bo potovala skozi Beograd na Kosovo prva partija Slovencev iz Primorja, ki jih je vlada kolonizirala na Kosovem.

REDUKCIJA URADNIŠTVA.

Beograd, 18. marca. (Izv.) Komisija za redukcijo uradništva trgovinskega ministrstva je ukinila v Sloveniji, sekcija Ljubljana po eno mesto pisarja in vežbenika, v oddelku za pospeševanje obrti pa po eno mesto oficijala in pomočnika in 5 merosodnih mest.

NADALJNI KREDITI ZA GLEDALIŠČA.

Beograd, 18. marca. (Izv.) Druga sekcija finančnega ministrstva je včeraj nadaljevala razpravo o budžetu ministrstva prosvete. Odobrenih je bilo med drugim 22 milijonov kron za zgradbo novega dramskega gledališča v Zagrebu. Upravnik zagrebškega gledališča in njegov pomočnik se bosta jutri dogovorila s finančnim ministrom glede izplačevanje te vsote. Gledališče bo dogotovljeno že do konca meseca maja.

Za beograjsko gledališče je bilo votiranih 5 milijonov dinarjev.

SAMSKI DAVEK NA POLJSKEM.

Varšava, 18. marca. (Izv.) Na včerajšnji seji proračunskega odseka so odobrili zakonski načrt, po katerem se uvede poseben dodatek k davčnemu zakonu za samske moške in ženske osebe (samski davek).

PROMETNE KONFERENCE.

Beograd, 18. marca. Pred nekaj dnevi se je pričela konferenca zaupnikov prometnega in poštnega ministrstva glede prevažanja pošte in materijala po železnicah in pa glede zgraditve novih telefonskih in telegrafskih prog. Komisija še ni prišla do stvarnih zaključkov.

Republikanska propaganda v slovenski ljudski stranki

Maribor, 18. marca.

Iz klerikalnih krogov sem izvedel najslednjo zaupno, a zanimivo vest: Nekateri tukajšnji zaupniki SLS. so poslali vodstvu stranke v Ljubljani spomenico, v kateri zahtevajo na podlagi členov 18. in 19. strankinega pravilnika, naj se v najkrajšem in v omenjenem pravilniku predvidenem roku skliče glavni zbor zaupnikov, ki bo kot vrhovna oblast v stranki odločeval o bodočih smernicah in taktiki stranke, posebno v stališču, ki je naj zavzame v bodoče parlamentarno zastopstvo stranke. Spomenica je sestavljena popolnoma v duhu memoranduma hrvatskega bloka in zahteva med drugim izpopolnitev avtonomističnega programa v smislu, da se naj država uredi na federativno-republikanski podlagi.

Zanimiva je zlasti točka 3. spomenice, ki jo navajamo dobesedno: «*V interesu krščanske demokracije je, da združuje obnovljena in toku časa prilagodena republikanska ljudska stranka vse pošteno misleče in vsled nasilja dosedanjih režimov neopredeljene elemente. Boj proti velekapitalu, proti reakciji, militarizmu in ostankom srednjega veka je mogoč edinole na republikanski osnovi. Slovenski narod se je ob prevratu izjavil za republikanske ideje. Monarhistična misel mu je bila umetno vcepljena in mu bo ostala tuja stvar, za katero se ne bo nikoli ogreval.*»

Spomenica se bavi obširno s sedanjimi socijalnimi, gospodarskimi in vojaškimi razmerami v državi in zahteva končno:

1.) Odločitev zaupnikov stranke o stališču napram obliki vladavine in istočasno izpremembo dosedanjega strankinega naziva.

2.) Izpopolnitev avtonomističnega programa v smislu, da naj se država uredi na federativni republikanski podlagi.

V obrambo slovenskega uradništva v Beogradu

Proti infamnim klevetam Peskovega lista, ki je v svojih beograjskih dopisih napadal naše odlične ožje rojake, ki se nahajajo v odličnih odgovornih službah pri raznih ministrstvih, je napisal poslanec Reisner v «Slovenskem Narodu» članek, v katerem pravi med drugim:

«Vsi, ki imamo posla pri centralnih uradih, moramo priznati, da smo Slovenci na svoje rojake na odgovornih uradniških mestih lahko ponosni. Ne samo zaradi njihove strokovne kvalifikacije, temveč tudi zaradi njihove požrtvovalne delavnosti. Treba je vedeti, da veliko teh načelnikov in inspektorjev vrši svojo službo pod najzopernejšimi pogoji, da pa vztrajajo na svojih mestih samo iz požrtvovanja. Mi vsi jih doli nujno potrebujemo in bi jim morali biti le hvaležni, da so na teh mestih. Ali veste, kako oni žive po kuhinjah «Triglava» in «Slobode»? Kako oni stanujejo? Kako morajo varčevati, da s svojimi prejemki, če tudi načelniškimi, sploh za silo žive! Načelniki in inspektorji s toliko in toliko službenimi leti ne žive nič bolje, ko svojčas kot visokošolci po dijaških menzah. Ali Vam je znano, kako bi potrebovali še v nekaterih ministrstvih v našem interesu slovenske višje uradnike? Kako jih iščemo po Sloveniji, da bi šli v Beograd službovat!»

Peskov list je znan kot obrekovalec poštenih ljudi. Spomnimo se le na afero Pirkmaier! Članke proti našim beograjskim uradnikom so mnogi pripisovali posl. Brandnerju. Kakor nam v narodno socijalnih krogih zatrjujejo je posl. Brandner tokrat brez krivde, pač pa je avtor nesramnih dopisov sam — urednik in sicer kakor se zatrjuje z vso gotovostjo neki F. Erjavec, eden od kulturnodelavnih odličnikov, ki sedaj deluje pri berzi rada v Beogradu, mesto da bi se vrnil v svoj učiteljski poklic.

ROMANOWSKI-KOGOJ

v ponedeljek 20. t. m. ob osmi uri zvečer

Soarea ljubljanskih komponistov

v dvorani Filharmonične družbe.

Vstopnice v predprodaji v Glasbeni Matici.

Politične beležke

+ **Lov klerikalcev na komuniste.** Alfa in omega klerikalne politike v Sloveniji je vprašanje, kako bi mogla SLS pridobiti pri prihodnjih volitvah komunistične glasove. Zato katoliški boljševizem vsepovsod. Včerajšnji «Novi Čas» zato tudi izprašuje, kaj je s Koroščevo interpelacijo zaradi ukinjenih komunističnih mandatov. Ljubezen klerikalcev do komunistov je res prav zanimiva, to tem bolj, ker še nismo slišali, da bi klerikalci še kedaj skušali popraviti lahkomiselno streljanje in prelivanje krvi komunistov, ki ga je zakrivila svoj čas njihova nesposobna in krvoločna deželna vlada na Zaloški cesti v Ljubljani. Tudi ni imel dr. Korošec kot železniški minister prav nobenih ozirov do železničarjev, ki jih je na stotine odpustil radi komunizma iz službe. Takrat seveda SLS ni potrebovala volilcev in zato tudi ne komunistov. V ostalem je ves klerikalni humbug, ki ga uganjajo klerikalci s komunisti, najbolje razviden iz dejstva, da je dr. Korošec vložil v parlamentu za odpravo zakona o zaščiti države interpelacijo, ko mora vendar vsak političen abecedar vedeti, da zakona noben minister ne more sam izpremeniti in da bi moral gospod Korošec vložiti nov zakonski predlog, ako bi hotel odpraviti zakon o zaščiti države. Potem bi vsaj ne bilo klerikalno politično šarlatantstvo tako prozorno.

+ **Vera in šola.** Klerikalno časopisje izkorišča poročilo nadzornika za srednje šole Josipa Westra o učnih uspehih na srednjih šolah v svoj prilog, ker je statistika pokazala, da so škofova gimnazija v Št. Vidu, uršulinski zavod v Škofji Loki in pripravnica šolskih sester v Mariboru dobri šolski zavodi v Sloveniji. To je sicer res, res je pa tudi, da nista veliko slabejša učna zavoda realna gimnazija v Kočevju in gimnazija v Mariboru, kar dokazuje — ker so učenci tudi teh dveh zavodov deloma v dijaških domovih — da je za srednješolsko mladino zelo velikega pomena vzgoja v internatu. Tak dokaz velja celo za visokošolce. o čemur lahko pričajo učni uspehi akademikov v Akademskem kolegiju, ki pa ni samostan. Znano je tudi, da so bili učni uspehi pred vojno v ptujskem in celjskem dijaškem domu — torej v strogo liberalnih posvetnih zavodih — navzlic temu, da so bili deloma refugiji, prav dobri. V ostalem so klerikalci pozabili povedati, da učni uspehi v Št. Vidu še ne predstavljajo višek vpliva vere na izobrazbo in učenost. Ta višek je dosežen v lemenatih, ki so v znatni meri refugium duševno siromašnih ljudi, kjer pa se še nikdar, odkar svet stoji, ni zgodilo, da bi bil gojenec podel. Po klerikalni logiki bi bilo najbolje, koncentrirati ves študij v lemenatih — popolen uspeh je zagotovljen.

+ **«Otroke na vešala?»** Lep, efekten naslov za politični kino. «Naprej» je otročji in zabavlja na vse strani. To pot je prinesel uvodnik, v katerem mrgoli hudih izrazov o krvniku itd. Kdor ne ve, za kaj gre, bi mislil, da so najmanj tri glave odsekane. Šele na koncu pove gostobesednež, da — ne mara izrekati kritike, ker aktov ne pozna. Pa jo je vendar izrekel. Da se ne bodo komu po nepotrebnem lasje ježili, bomo pa povedali, kaj je bilo: Neki fant, ki je bil izključen z nekega srednješolskega zavoda je napisal, da bi jezil profesorja, na listič «Dol z Jugoslavijo, hoch Österreich!» in vrhu tega še več neslanosti. Zato je bil izključen z zavoda, ne pa «ulit», kakor pravi brblja v «Napreju», ker mu je na prosto dano, da lahko nadaljuje studije na istem zavodu kot eksternist, za drugo šolsko leto pa prosi za zopetni sprejem kot redni učenec; tudi lahko gre že sedaj na drug zavod. Nemogoče pa je seveda, da bi pri današnjem stanju mladine fantova predrznost ostala brez kazni ali da bi se mu bil dal brezpomemben ukor. Višji šolski svet je potrdil soglasni izključitveni sklep 30 profesorjev dotičnega zavoda. Ono, kar čečka «Naprej», da je fant le v nervoznosti nekaj pisal in to pisanje pozabil, je značilno za list, ki takšne izgovore priobčuje kot uvodnik. Za primer še navedemo, da [illegible] višji državni šolj v Gross - [illegible]felde (Berlin) bilo baš prejšnjo soboto izključenih 50 slušateljev - maturantov, ker so opsovali nadzorovalno damo, ki ni bila njihovega (monarhističnega) političnega mišljenja. V tem slučaju so pravi krivci — hujskači mladine — odnesli pete. V našem slučaju pa se zdi, da je napisal «Naprejev» uvodnik nekdo, ki bi moral vedeti, zakaj je dečko «v nervoznosti» pisal «Dol z Jugoslavijo!». — Mi se ne bi pečali z zadevo, ker je premalenkostna za list. Napisali pa smo le vrste, da opozorimo na sistematično neresnost, ki jo gojijo razni, med njimi žal tudi glasilo slovenske delavske stranke. Včasih je to glasilo bilo boljše.

+ **Klerikalci izključeni iz železničarske koalicije.** Klerikalci so skušali tudi strokovne organizacije zlorabiti v svoje politične svrhe. Ko se je vršil v Ljubljani javen shod proti draginji, so klerikalci skočili akcijskemu odboru za hrbet ter z demagogijo potegnili na svojo stran komuniste in druge radikalne elemente na shodu. Iste taktike so se poslužili tudi na javnem shodu v Trbovljah, kjer so klerikalci zopet zahrbtno udarili po socijaldemokratih in narodnih socijalistih ter jim odnesli uspeh shoda. Sedaj se javlja, da neklerikalne organizacije niso izključile iz akcijskega odbora le Beltrama, marveč tudi klerikalno Jugoslovansko strokovno zvezo z vsemi priveski, češ, da so njeni člani s svojimi ponovnimi demagogičnimi nastopi izpodbijali resnost akcijskega odbora.

+ **Incident z našim kurirjem na Madžarskem.** Iz Pečuha se brzojavno poroča, da so se madžarske civilne in vojaške oblasti opravičile podpolkovniku Iliću zaradi znanega incidenta, s čemer je zadeva formalno poravnana.

Po svetu

— **Madžarski magnati zbirajo denar za Karla.** Madžarska aristokracija je začela javno akcijo za nabiranje denarja za bivšega kralja Karla, ki je imel baje pri odhodu iz Tihanyja na Madeiro samo nekaj švicarskih frankov denarja. Karl ima na Madžarskem domeno, ki obsega 47.000 katastralnih oralov in v Budimpešti tudi še palačo na Apponyjevem trgu, kar mu pa nič ne nese, ker je oboje pod zaporo.

— **Nemški program za genovsko konferenco.** Finančni komite parlamenta je določil splošne smernice za program, ki ga bodo poskusili uveljaviti nemški delegati v Genovi. Program vsebuje zahtevo po reviziji mednarodnih zadolžnic in zahtevo, naj dežele z visoko valuto, ki imajo dosti neproduktivnega zlata, dovolijo dolgoročne mednarodne kredite obubožanim deželam s slabo valuto. Nemci bodo dalje predlagali, naj se ustanovi osrednja emisijska banka za Evropo, ki bo nadzorovala tudi kitrinski promet.

— **Švicarska pomoč Rusiji.** V kratkem bo odšel poseben vlak z živili iz Švice v Rusijo. Živila, ki bodo naložena v 35 vagonih, bodo lahko šest mesecev prehranjevala 10.000 otrok.

— **Markonijeva nova iznajdba.** Te dni je iznajditelj brezžičnega brzojava Marconi pred znanstveniki in zastopniki vlade v Rimu demonstriral svojo najnovejšo iznajdbo na polju brezžičnega brzojava, ki obstoja v tem, da bo poslej mogoče loviti brezžične depeše avtomatično na navadne žične brzojavne napeljave.

— **Filip Berthelot pred sodiščem.** Te dni se vrše v Parizu sodne obravnave proti Filipu Berthelotu, bratu bivšega zunanjega ministra. Filip Berthelot je bil tajnik v zunanjem ministrstvu in je brez vednosti Brianda zagrešil neke uradne nekorektnosti v svrho pomoči kitajski industrijski banki, čije ravnatelj je bil njegov drugi brat, senator André Berthelot.

— **Cene voznih listkov v Rusiji.** S 1. februarjem je stopila v Rusiji v veljavo nova železniška tarifa, ki se bo menjavala po kurzu zlatega rublja. S to novo uvedbo so sedaj zvišane dosedanje tarife na štirikratne cene. Vožnja od Petrograda do Vetebska stane 480.000, do Moskve 512.000, do Odese 960.000, do Bakna en milijon 456.000, do Irkutska 2,416.000, in do Čite 2,804.000 rubljev.

Sokolski vestnik

«Sletski Vesnik», ki prinaša vse potrebne podatke za vsesokolski zlet, se naroča v zletni pisarni, Ljubljana, Narodni dom, in stane za ves čas, to je do zleta samega, 10 Din. Opozarjamo nanj predvsem telovadce in telovadke, ker bo objavljal zlasti vse sklepe tehničnega odbora.

Sokolske razglednice. Finančni odsek sokolskega zleta založi štiri vrste krasnih barvastih razglednic, ki izidejo koncem tega meseca. Umetniške razglednice so delo znanega narodnega slikarja g. Inkiostri-Vodenjaka in predstavljajo naslednje motive: Naprej, Straža ob jadranskem morju, Beli orel in Ujedinjenje. Opozarjamo na razglednice vse brate in sestre in vso narodno javnost. Naročajo se v zletni pisarni, Ljubljana, Narodni dom.

Sport

Otvoritev nogometne sezone. — Gradjanski Zagreb : Ilirija. Nogometna sezona v Ljubljani se otvori danes s tekmo med Ilirijo in Gradjanskim S. K. iz Zagreba. Gradjanski je eden naših nasilnejših moštev, ki morda med klubi Jugoslavije edino uživa mednarodni renome. Po igri v Ljubljani nadaljuje potovanje v Barcelono, kjer nastopi v dveh igrah proti F. C. Barcelona, zmagovalcu Sparte in dunajskega Rapida. V moštvu so posebno popularni goalman Vrdjuka, branilec Šifer, krilec Rupec, centerforward Perška. — Ilirija postavi proti Gradjanskemu v jedru isto moštvo, ki je dosegalo jesoni prav lepe uspehe, spremenjena bo le napadalna vrsta, v kateri bo za enkrat manjkal še Seger.

Češkoslovaška proti Srednji Nemčiji. Kakor se poroča, se je vendarle dosegel sporazum glede nogometne tekme med Češkoslovaško in Srednjo Nemčijo. Tekma se bo vršila dne 7. maja v Leipzigu.

Nemški nogometni prvak v Švici. Nemški prvak «I. F. C. Nürnberg» igra na velikonočni ponedeljek v Curihu proti društvu «Youny Fellows».

Šah

III. (glavni) turnir Lj. šah. kluba se prične v ponedeljek dne 20. marca, točno ob 18. uri zvečer v klubovem lokalu (Kavarna Evropa). V poštev prihajajoči gg. inž. Vagaja, prof. Ferjan in Jerošov se naprošajo, da se ga zanesljivo udeleže.

Istočasno se prične turnir za določitev igralcev za match-partijo Ljubljane proti Mariboru. Zato se naprošajo gg. Dr. Čadež, Kavčič, Kragelj, Safonow, Frankovič, Furlani in Zadnik, da se točno oglase v kavarni Evropi ob gorioznačenem času, kjer se bo takoj žrebalo. — Odb.

Šahovski klub v Sp. Šiški je imel dne 11. marca v klubovem lokalu (gostilna «Ančnik») svoj redni občni zbor pri polnoštevilni udeležbi. Določil se je kot obligatni igralni večer vsaki petek, nakar se vsi prijatelji te lepe igre opozarjajo z pripombo, da so gostje vedno dobrodošli.

Prosveta

LJUBLJANSKO GLEDALIŠČE.

Drama.

Nedelja, 19. marca: «Hamlet». Izven.
Ponedeljek, 20. marca. «Prekrasne Sabinke D.
Torek, 21. marca: Zaprto.

Opera.

Nedelja, 19. marca: «Plesna legendica», «Cavalleria rusticana» Izv.
Ponedeljek, 20. marca: Zaprto.
Torek, 21. marca: «Werther». E.

•

«ZARJA».

Po naših knjigarnah, trafikah in zunaj na trgu pri prodajalcih časopisov se je pojavila v zadnjem času revija «Zarja». Izhaja v Celju, tiska se v Rodetovi tiskarni, izdaja jo prof. Milevski. «Zarja» je namenjena slovanskim vprašanjem in hoče biti glasilo nove slovanske vzajemnosti. Ta zadnja beseda ni prazna fraza, ampak ima dandanes realnejši pomen nega kdaj poprej. V ospredju tega vprašanja je rusko vprašanje. Prof. Milevski je ruski begunec, ki je bil že pred vojno v naših krajih in je spoznal naše razmere z ruskega stališča. On je eden onih redkih ruskih inteligentov, ki se zanimajo za našo kulturo in misijo na našo skupno bodočnost. Na to moramo misliti tudi mi, in mi vsi vemo, da bo Rusija v tej bodočnosti imela važno poslanje. V tem oziru ne smemo biti preveliki optimisti, kakor da bi nam mogoče «slovanska» Rusija prinesla vse, česar nismo zdaj dobili, niti ne smemo misliti, da bo v bodočnosti Rusija za nas zopet brez pomena. To bo pač nekako tako, kakor si bomo sami pripravili — zato je sedaj skupno delo z rusko emigracijo velike važnosti.

Tako si svoje delo predstavlja prof. Milevski, ki je hotel v «Zarji» govoriti o teh vprašanjih. Bilo bi torej napačno, ako bi za «Zarjo» ne bilo pravega zanimanja. V «Zarji» so ruski, slovenski in srbohrvatski članki; «Zarja» pa je šla po svetu tudi med Bolgare in med Ruse v Nemčijo.

«Zarja» povdarja slovansko misel kot ono rešilno idejo, ki more združiti vse na skupno delo. «Zarja» bi torej imela lepo nalogo, da združi nas in rusko inteligenco k skupnemu reševanju ruskega in slovanskega vprašanja, s čimer bi se ustvarjal nekak kulturni slov. program v bodočnosti. Ruska mladina, ki je našla pri nas zavetje, ruski učenjaki in inteligenti bodo v bodoče drugače gledali na zapadni svet in mi bomo sami krivi, ako bo med njimi germanofilstvo prevladovalo in se bo kulturno in gospodarsko obračalo proti nam. Zato bi bilo treba pospeševati delo onih, ki delajo za nas. Med temi je «Zarja» in zato jo vsakemu priporočamo.

•

Umetnostna razstava bratov Kralj v Jakopičevem paviljonu. Letošnje umetnostne razstave so se pričele v znamenju mlade umetnosti. Brata Kralj razstavljata po kratkem presledku že v drugič kolektivno. Razstava obsega kiparska, slikarska in grafična dela raznih umetniških strui. je jako zanimiva in poučna in zasluži, da si jo vsakdo ogleda. Odprta je vsak dan od 10. dopoldne do 5 popoldne.

Romanovski-Kogoj. V pondeljek, dne 20. t. m. ob 8. uri zvečer soarea ljubljanskih komponistov v dvorani Filharmonične družbe. Vstopnice v preprodaji v Glasbeni Matici, Gosposka ulica 8/I.

Vilharjeva matineja v Zagrebu. Zagrebško Narodno kazalište priredi danes svečano matinejo v proslavo 70letnice skladatelja P. S. Vilharja. Na sporedu so reprezentativne skladbe slavljenčeve, katere izvajajo gledališčni solisti, zbor in orkester, zbor cerkve sv. Marka in «Kolaši».

Srbska akademija znanosti je imela dne 7. t. m. v Beogradu sejo pod predsedstvom dr. Jovana Cvijića. Akademija je sklenila stopiti v sodelovanje z Jugoslovensko akademijo v Zagrebu in slovenskim učenim društvom v Ljubljani. Za rednega člana akademije je bil izvoljen Slobodan Jovanović.

Smirnov v Beogradu in Zagrebu. Dne 15. t. m. je koncertiral v Beogradu ruski tenorist Dimitrij Smirnov, ki je svoje čase s Šaljapinom pel po Ameriki. Beograjčani so bili silno navdušeni od njegovega petja in kritika ga imenuje prvega tenorista Evrope. Na vsak način ga hočejo angažirati Beograjčani še za deset umetniških večerov. Smirnov nastopi tudi v Zagrebu.

Ljudsko vseučilišče v Celju. Prihodnje predavanje ljudskega vseučilišča v Celju se vrši jutri, dne 20. marca. Predaval bo vladni svetnik E. Lilek. Tema: Iz kulturne zgodovine srednjeveške Srbije in Bosne.

Glazunov v Berlinu. Ruski sinfonik in ravnatelj peterburškega konservatorija, skladatelj Aleksander Glazunov je te dni dospel iz Helsingforsa, kjer je priredil več koncertov, v Berlin, kjer bo dirigiral berlinsko filharmonijo, ki bo izvajala samo njegove točke.

Nikitschev naslednik postane v Leipzigu kot dirigent tamošnje filharmonije znani dirigent Viljem Furtwängler.

Pogreb Henrija Bataillea se je vršil 6. t. m. v Parizu. Udeležba je bila ogromna. Nad grobom sta govorila pisatelja Henry Bernstein in dramatik Robert de Flers, ki je Bataillea v življenju dostikrat «raztrgal». Sedaj polemizira časopisje o Bataillerovih avtogramih, katerih ne morejo ločiti od avtogramov igralke Jvonne de Bray, ki je imela povsem tako pisavo kakor pisatelj.

Ne čakajte, da bodo govorili grobovi in razvaline!

V glavnem drevoredu v ljubljanskem Tivoliju stoji edino zavetišče slovenske oblikujoče umetnosti. Zgradba ne nudi sicer nič impozantnega ali nikakor ni v kvar okoliša, v katerem se sprehaja v solnčnih dneh skoro vsa Ljubljana, domačin in tujec, iskajoč toplih žarkov ali hladne sence. Marsikateri pa najde poleg užitka narave tudi duševno razvedrilo in umetniški užitek, ako se potrudi do omenjenega paviljona, v katerem se vrsti razstava za razstavo, dokazujoč, da slovenski umetniki marljivo delajo in napenjajo vse moči za ustvaritev in povzdigo naše kulture.

«Jakopičev paviljon», tako se imenuje edino zavetišče naše oblikujoče umetnosti v Sloveniji. On ni, kakor bi mislil gotovo vsaj vsak tujec, ki ne pozna naših prilik, sezidan od vlade, dežele, mesta ali naših mecenov. Kaj še! Kakor že ime naznaja, ga je postavil — l. 1909. po Kristu, ko so se slike naših umetnikov plačevale še z «zeksarji», Slovencem, mestu Ljubljani in slovenski umetnosti senior slovenskih umetnikov gospod Rihard Jakopič. Brez njegove požrtvovalnosti bi bila naša vpodabljajoča umetnost še danes brez krova in brez prilike javnega nastopa. Pri vsem tem pa zahtevamo, da zraste pristna narodna umetnost kakor goba v dežju čez noč. O logika, o mores!

Gospod R. Jakopič, oče in gospodar tega paviljona, v katerega je vložil velik del svojega časa, vse svoje premoženje in se še zadolžil, omaguje pod bremeni. Takratni župan, sedanji pokrajinski namestnik g. minister Hribar mu je bil izposloval stavbišče, na katerega je g. Jakopič postavil svoj hram umetnosti. Stavba je njegova last, zemlja pa, na kateri stoji, je še danes last mesta. Kaj ta činjenica za gospodarja poslopja pomeni, mi ni potreba posebno poudarjati. Še manj pa, kako ogromne vsote požre danes vsako popravilo. Tudi paviljon potrebuje nujne in temeljite restavracije na vseh koncih, ako ga nočemo prepustiti razpadu in ako nočemo, da v par letih krasi to mesto razvalina, ki ne bi bila v sramoto samo Ljubljani, ampak celi Sloveniji. To pa je neizbežno, ako ne priskočijo na pomoč merodajni faktorji, ker je jasno, da gosp. Jakopič, kakor se je tudi že sam izrazil in kakor mora biti očito vsakomur, ki opazuje vedno naraščajoče težave, s katerimi se ima boriti, da vzdržuje to kulturno podjetje, tega dela in teh skrbi pod sedanjimi okoliščinami ne more več z lastnimi močmi zmagovati in bo primoran paviljon zapreti in ga prepustiti usodi.

Vstopnina na razstave se je znižala od 1 krone (pred vojno) na 16 krajcarjev (16 današnjih kron), razstavljalni stroški pa so se stoterokrat zvišali. Odstotki za prodane slike so neznatni. Prvič, ker se sploh redko najdejo kupci, in drugič, ker so se cene slikam zvišale od predvojnih cen kvečjemu dvajsetkrat, dočim je vse drugo skočilo na petdesetkratne in stokratne, umetniške potrebščine celo na tri- do štiristokratne predvojne cene. Med tem pa odvzemajo skrbi za paviljon in priredbe razstav «našemu Jakatu» najplodnejši in najdragocenejši čas ter mu onemogočajo lastno ustvarjanje.

Posojila, če bi ga mogel gosp. Jakopič pri današnjih prilikah sploh prenašati, za stavbo, katere zemljišče ni njegova last, nikjer ne dobi; je to sicer žalostno, ali pri današnjem labilnem denarnem stanju razumljivo. Če bi ga pa tudi dobil, riskira, zlasti ako se naša valuta dvigne, da pokoplje tako posojilo paviljon in njega za vedno.

Kolikor mi je znano, je po izvršitvi stavbe takratni gosp. župan Hribar, uvažujoč to neugodno razmerje lastninskih pravic, obljubil gosp. Jakopiču, da mu bo izposloval pri mestu, da se mu svet paviljona za primerno ceno odstopi. Žal, gospod župan svoje obljube ni mogel držati, ker je moral svoje mesto pod pritiskom avstrijskega klerikalnega terorja prerano zapustiti.

Mislim, da govorim v duhu vseh kulturnih Slovencev brez izjeme, posebno tudi naših vpodabljajočih umetnikov. Če prosim javno vse činitelje, da store vse, da odvrnejo nevarnost, ki preti naši umetnosti.

Prosim zlasti vas, gospodje mestni očetje, brez ozira na stranko, da rešite kar najhitreje to vprašanje, in sicer tako, da se ali prepusti gosp. Jakopiču svet, na katerem stoji paviljon, v njegovo last, da bo vsaj vedel, pri čem je, in storil, kar je potrebno in mogoče; ali pa, da mesto kot posestnik zemljišča odkupi paviljon od gosp. Jakopiča in ga samo vzdržuje kot zavetišče slovenske vpodabljajoče umetnosti.

Niti prva, niti druga rešitev vam ne more delati preglavic. Poglejte na bratski nam Zagreb, kaj on žrtvuje v te svrhe, potem boste z lahkim srcem rekli svoj «da!» in s tem rešili paviljon naši umetnosti, čast mestu Ljubljani in celi Sloveniji, našega starega in zaslužnega seniora pa boste s tem obvarovali pred še marsikaterim prezgodnjim sivim lasom.

Ne čakajte, da bodo govorile razvaline! **Mlad umetnik.**

Politični odmevi.

Ob varšavski konferenci

Grupacija vzhodnega dela srednje Evrope napreduje v zadnjem času hitreje. Zunanji povod za to razveseljivo napredovanje je dala genovska konferenca. Male države se boje, da bi velesile preveč svojevoljno in omalovažujoče ravnale z njimi, zato se hočejo čim bolje oborožiti, in sicer, ker drugače ni mogoče, potom združitve v večje zveze. Torej oni primarni vzrok vsakega združevanja v večje enote, ki je najboljša garancija za uspeh.

Te dni se je otvorila v Varšavi konferenca baltiških držav, na kateri so zastopane Finska, Latiška in Estonska ter Poljska. Za predsednika je bil izvoljen Poljak Skirmunt.

Pri tej konferenci je mogoče doslej konštatirati več važnih zanimivosti. Predvsem je treba naglasiti, da Litva na konferenci ni zastopana, česar ne smemo prezreti. Litva ima s Poljsko še neporavnan spor zaradi Vilne; da tedaj poljska diplomacija dela na izoliranje Litavske, je zelo razumljivo. Dalje je odsotnost Litve važna tudi radi tega, ker se baltiška konferenca postavlja na stališče, ki ga je ustanovilo beograjsko posvetovanje, da se morajo vse mirovne pogodbe obdržati nespremenjene. V tem oziru pa bi mogle nastopiti glede Litavske težave, ker je ta sklenila v juliju l. 1920. pogodbo z boljševiki, po kateri bi Vilna pripadla Litavcem.

Zelo značilno je, da je sovjetska vlada o priliki varšavske konference oficijelno izjavila, da baltiške države ne morejo biti v nobenem oziru ogrožene od Rusije in da je najboljša garancija za trajni obstoj teh držav ne morda zveza s Poljsko, marveč prijateljsko razmerje do Rusije. Ta izjava je morda na videz nedolžna, toda prav gotovo je v svojih zadnjih poudarkih silno važna. Ne smemo pozabiti, da Poljska, Latiška in Estonska popolnoma zapirajo Rusijo od Baltiškega morja in od — Nemčije. Da baltiške države ne iščejo naslonitve na Rusijo, marveč na Poljsko, je gotovo znak nezaupanja, na kar bo seveda odgovorila Rusija z enakim nezaupanjem. In to je ravno oni položaj, iz katerega se razvije politično nasprotstvo.

Da zveza baltiških držav s Poljsko tudi Nemčiji ne more biti všeč, je samoobsebi umljivo. Poljsko časopisje trdi, da Nemčija podpira sovjetsko diplomacijo v težnji odvrniti baltiške države od naslonitve na Varšavo.

To so pojavi, ki jih ne smemo prezreti o priliki varšavske konference. Le prepogostoma bomo morali še govoriti o njih. Zadevajo tudi malo antanto in nas zlasti sedaj, ko se vedno češče govori o razširjenju malega sporazuma.

Nemci in vzhod

Zadnjič je napisal Karl Renner v graškem «Arbeiterwille» med drugim, kako narobe je delal nemški narod, ko se ni omejil na zapadu ob Renu na obrambo, svoje glavne sile pa koncentrira na vzhodu, kjer leži prava življenska naloga nemštva. To veliko nalogo so vršili Nemci tekom vse zgodovinske dobe, od srede srednjega veka dalje in najdalje so uspeli pri tem v dveh smereh. Prvič v smeri ob Donavi, kjer so nemški pionirji ustanovili naposled veliko, močno avstrijsko državo, nemške prednje kolonizacijske postojanke pa so segle celo na srednjo Donavo v Slavonijo, Srem, Bačko in Banat ter v Erdelsko. — Druga smer nemške ekspanzije je vodila ob Baltiškem morju proti vzhodu; tu je iz enih nemških kolonij nastala država Prusija, ki je združila naposled pod svojo vlado večino germaniziranega ozemlja, dočim so ostale prve nemške postojanke še mnogo vzhodneje, v ruskih baltiških provincah.

Kake so bile nemške kulturne naloge na vzhodu po letu 1914, je Renner še obljubil popisati. Tega njegovega razlaganja še nismo brali. Brez dvoma je zelo zanimivo in tudi važno, kako si nešovinistično nemštvo zamišlja zanaprej svojo kulturno nalogo na vzhodu. Vsekakor so te naloge danes mnogo drugačneje nego so bile še pred desetimi leti. Naj opozorimo le na razpoloženje o priliki izbruha vojne z Rusijo. Takrat in že preje ob času vojne napetosti je bil afront proti Rusiji nele nemškemu nacijonalizmu, marveč celo socijalnodemokratskim krogom simpatičen. In to iz dveh motivov. Po eni strani je bila zelo popularna misel na osvoboditev Poljakov izpod ruske oblasti. Po drugi strani je veljala Rusija takrat na splošno kot glavna opora reakcijonarnosti, ki se je zdela nevarna zaradi tendenc vmešavati se v avstrijske narodne spore kot zaščitnica Slovanov. Naposled se je smatralo, da je boj zoper carističnO Rusijo hkrati boj za osvobojenje ruskega proletarijata, za strmoglavljenje reakcijonarnega režima in politično osvoboditev Rusije. V tem zmislu je bila tedaj vojna zoper Rusijo med socijalističnimi krogi Avstrije precej popularna.

Danes je položaj tako temeljito izpremenjen, da si v večji meri tega misliti ne moremo. Današnja Rusija je popolno nasprotje one iz leta 1914. Drugič pa so med Rusijo in Nemčijo, oziroma Avstrijo nastale nove narodne države, ki so se ustanovile tako na račun Rusije kot Nemčije.

Od vprašanja, kako bodo smatrali zmerni nemški krogi današnjo in bodočo nalogo nemštvo napram vzhodu, je odvisno markisaj. Lahko se zgodi, da bodo hoteli narodi med Nemci in Rusi sami prevzeti samostojno akcijsko vlogo v Rusiji, opozorimo naj tu le na visoko kulturne Čehe. Kolik in kakšen delež bi pri tem še odpadel na Nemce? Odpira se nam tu negotova bodočnost; gotovo je, da se Nemci, ki so za precej časa odrinjeni od zapada in izvenevropske politike, od udeštvovanja na vzhodu ne bodo hoteli dati zlepa odpraviti. In če vzamemo stvar politično, imajo Nemci blokirani svoji glavni dve vzhodni poziciji, Avstrijo in pravo Prusijo, ne glede na one predele, ki so prišli direktno pod tujo vlado, kakor n. pr. v Češkoslovaški in dr. Kako se bo sedaj nemštvo orijentiralo politično zanaprej?

To so vprašanja, ki so za nas prvovrstne važnosti.

Obnova Rusije

To vprašanje je problem, okrog katerega se suče vsa evropska obnovna politika. Obnova Rusije bo zato na genovski konferenci ena izmed glavnih točk razpravnega programa. Vse države bi danes rade stopile v trgovinske stike s Rusijo, ker je bila Rusija pred vojno dobra in stalna odjemalka za industrijo v Angliji, Nemčiji in Franciji, pa jo sedaj te države težko pogrešajo.

Na gospodarski obnovi Rusije imata eminenten interes zlasti Nemčija in Fancija, ki bi radi ustvarili gospodarsko močno državo, ki bi mogla solidno plačevati. Anglija s svoje strani se boji, da bi se Rusija politično preveč ne okrepila in da ne bi dobila Nemčija v Rusiji monopol na uvažanje. Angležem tudi francoskoruska pogajanja za vzpostavitev trgovine niso kaj všeč, ker to dejstvo križa njihov načrt glede — kolonialne eksploatacije Rusije, dočim želi Francija finančne in gospodarske vzpostavitve Rusije, ki bi postala tako zmožna plačevati stare dolgove, katerih ima na Francoskem cel kup, državnih in privatnih. Radek je torej dobro pregledal položaj, ko je začel kompilimentirati Francozom.

Francoski interministerialni odsek je sestavil takle načrt glede obnove Rusije za konferenco v Genovi:

Prva naloga obnovljenja gospodarske Rusije je vzbuditi obmejne pokrajine Rusije k gospodarskemu življenju. Delo naj bi se začelo v Arhangelsku, kjer namerava neka francosko-angleško-nemška družba eksploatirati gozdove. Tudi v Ukrajini bi bilo mogoče pričeti z delom pri sladkorni kulturi. Francoski izvedenci se zavzemajo za to, da se čim prej ožive premogovniki ob Donjecu, dalje kubansko poljedelstvo in eksploatacijo kavkaškega petroleja. Drugega Rusi momentano nimajo, kar bi se dalo eksploatirati, zlasti ker iz notranjosti Rusije zaradi transportnih težkoč sploh še ni mogoče izvažati blaga.

Za mednarodni sindikat za obnovo Rusije se ogrevajo danes pred vsem Nemčija z Rathenauom, Lloyd George (ta proti volji angleških industrijalcev) in Češkoslovaška. Nasprotniki sindikata so angleški in nemški industrijalci, ki so že začeli delovati v Rusiji, nekoliko tudi Francija, ki si zamišlja obnovo drugače kakor drugi, največji nasprotnik sindikata pa je sovjetska vlada sama in z njo vse rusko javno mnenje, ki se upira, da bi z Rusijo delali kakor s kolonijo in bi jo počasi spravili v gospodarsko in posredno tudi v politično odvisnost od zapadne Evrope.

Še najbolj všeč so Rusiji nemški industrijalci, ki delujejo v Rusiji že s polno paro. Stinnes gradi v Rusiji hotele, Krupp reorganizira moskovsko in peterburško industrijo, dalje so prevzele zasebne družbe v roke gradbo lokomotiv in električnih obratov in «Hamburg-Amerika-Linie» bo reorganizirala ruske morske transporte.

Pogoj vsemu je seveda to, da jamči Rusija z zakoni nedotakljivosti inozemskih interesov v svojem ozemlju. Ta problem je silno zanimiv. Prvotno so nameravali Francozi prisiliti Rusijo, da uveljavi sistem tako zvanih kapitulacij, to je, za Angleže veljajo v Rusiji angleški, za Francoze francoski in ne boljševiški zakoni itd. Temu se je pa Rusija energično uprla. Zato so francoski izvedenci pred kratkim sestavili nov načrt, ki predvideva sicer delno izpremembo ruske socialne in gospodarske zakonodaje, toda obstoji bistveno v tem, da uveljavi Rusija za inozemske trgovce sistem dolgoročnih zastavnih pogodb, ki bi dajale koncesijonarjem vse potrebne garancije, ne da bi razburjale ruski proletariat.

V Genovo ne bodo prišli zastopniki sovjetske vlade kakor skesani grešniki, kakor si to predstavlja Evropa, ampak kakor drugim enakopravni zastopniki, ki bodo stavili svoje zahteve in se pogajali v znamenju enakovrednosti. Gospodarski sovjetski komisariat je že izdelal zahteve za genovsko konferenco. Te se glase: 1.) Zavezniki ne smejo postopati z Rusijo kakor s kolonijo; 2.) priznati moraio princip reciprociteti v zameno za evropsko materialno pomoč; 3.) vprašanje priznanja sovjetov se ne sme obravnavati poprej, dokler v to Rusija sama ne privoli.

Upajmo, da bo genovska konferenca podrla vse nepotrebne kitajske zidove okrog držav, zravnala hribe in doline in naredila tako prvi korak k obnovi evropskega blagostanja.

Kriza vlade v Indiji

Odkar so Angleži izgubili svoje kolonije v severni Ameriki, iz katerih je nastala Unija, so se koncentrirali na osnovanje velikega kolonijalnega imperija okrog in okrog Indijskega oceana. Ne da bi bil to njihov cilj že od vsega početka; o takih smotrenih akcijah se ne da govoriti, vsaj ne za prve začetne britanske ekspanzije na obalah Indijskega oceana. Ali prišlo je tako, da so se Angleži učvrstili na mnogih točkah ob tem morju, nakar so hoteli zaokrožiti svojo posest in si zares zgraditi nepretrgano vrsto bodisi kolonij, bodisi le odvisnih, napol «samostojnih» držav. Osnovno bazo tej kolonijalni posesti so predstavljale Južna Afrika, Egipt, Indija in Avstralija. Velik del vmesnih členov je prinesla svetovna vojna. Angleži so spravili pod svojo oblast nemške kolonije v vzhodni Afriki, portugalske so že itak dejansko povsem pod britanskim vplivom. Katastrofa Turčije je raztegnila angleški vpliv nad Arabijo, Palestino in Mezopotamijo, dočim je pripadala južna Perzija že po pogodbi s carsko Rusijo pod angleško interesno sfero. Tako je bilo res mogoče misliti na neposredno izvršitev onega železniškega načrta, ki bi pod angleškim gospodstvom vezal Aleksandrijo in Sueški kanal z južno Afriko in s Singapurom.

Toda toliki mojstri tudi Angleži niso, da bi jim posli tekli brez ovir in brez težav. In te so ravno po zaključku svetovne vojne, ki je prinesla Britaniji dvojno zmago, prav močno narasle. Med prve in najakutnejše spada Indija.

Ravno te dni se odigrava interesanten zapletljaj v indijski zadevi. Odstopiti je moral državni tajnik za Indijo, Montagu. Izključimo iz vzrokov, ki so povzročili njegov odstop, najzanimivejše in najvažnejše. Montagu je bil na delu, da prevede režim v Indiji polagoma na konstitucijonalne temelje, da preuredi vlado v Indiji na tak način, da bodo ne le mogli domačini Indijci inicijativno sodelovali na upravi, marveč, da se bo naravnost vpeljal v gotovi meri parlamentarni režim. Gotovo tak načrt ni majhnas tvar; zahteva celega in velikega moža. Pomeni velikanski zamisel, pomeni poskus, rešiti indijsko vprašanje na isti način, po katerem so Angleži spremenili svoj svetovni imperij v celo vrsto dominijonov, ki se, ko dobe samoupravo, naenkrat začutijo najtesneje navezane na matico — Anglijo. Ako je kaj takega mogoče tudi za drugorasno Indijo, ostane seveda še odprto vprašanje; ako se posreči, je uspeh kolosalen. Montagu je ta poskus začel. Opreti se je hotel na indijske muslimane, ki so predstavljali relativno najzanesljivejši element v deželi. Toda ako bi hotel v tem oziru upati na odločilni uspeh, bi se moralo ustreči indijskim željam glede Turčije. Te želje pa nikakor niso skromne in Anglija ne bi žrtvovala malo, ako bi jih upoštevala. Da sme do tega še precej daleč, je gotovo.

Nad tem osnovnim problemom je padel Montagu. Kdor se zanima za temeljna vprašanja angleške kolonijalne politike, bo s pozornostjo motril nadaljni razvoj dogodkov.

Velike in male skrbi

Himne in njih muke

Zagreb, 17. marca.

1.

Himna brez narodnega imena.

Zadnjo nedeljo so v Zagrebu razkrili spominsko ploščo Andriji Fijanu, pokojnemu gledališkemu umetniku. Društvo «Braće hrvatskega Zmaja», ki ima skrb za take zgodovinske «tablice», je priredilo slavnost. Za gledališče je govoril ravnatelj drame dr. Branimir Livadić. «Hrvat» mu je očital, da ni niti enkrat rekel: «Hrvat», «hrvatski jezik», ampak vedno le: «naš narod», «naš jezik». No, ta nedostatek pa je pošteno popravil «veliki meštar» Bratov hrvatskega Zmaja, g. Č. Laszowski, ki mu je vsaka tretja beseda bila «Hrvat», «hrvatski». — Čisto po načinu pravašev, ki so od nekdaj reševali narod s tem, da so v svoje govore kar sipali besedo «Hrvat».

Pri slavnosti se je pela samo «Lepa naša domovina» — demonstracija blokaška, ki pa je prezrla, da se v «Lepi naši» sploh ne imenuje hrvatsko ime, saj je nastala v ilirskih časih, v časih prošlega jugoslovanstva.

Ne imenuj po nepotrebnem narodnega imena!

2.

«Lepa naša» in njen skladatelj.

«Lepo našo» je komponiral Jos. Runjanin rodom iz Vinkovcev. Pokopan je v srbskem Novem Sadu. Tam se je sestavil odbor, ki želi komponistu poskrbeti dostojen nagrobni spomenik. Na čelu odbora je tamošnji pravoslavni prota. Poziv za prispevke je prišel seveda tudi v blokaške kraje.

A tu je nastal tragikomičen konflikt. Za Runjanina, skladatelja «Lepe naše» bi trebalo prispevati, to je res, a ne za *novosadskega* Runjanina in ne za novosadski odbor, ki je sumljiv, ker mu je na čelu Srb.

Lepo je, kaj ne, če se *Srb* briga za spomin komponista *hrvatske* himne! Lepo je, krščansko in nacijonalno!

Toda glave so kunštne in srca so zvita. Hočejo nam Runjanina posrbiti, hočejo nam ugrabiti himno! so mislile duše in blokaši niso dajali nič ali le malo...

Zagrebški gospod je rekel: «Zakaj bi kamen vozili v Novi Sad. Rajši pripeljemo Runjanina v Zagreb, da bo počival med Hrvati!» Demokrat mu je odgovoril: «Že dobro, da je med Srbi. Svoje hrvatstvo moramo med Srbe nositi, ne pa ga doma skrivati v abderitskem strahu, da nam ga kdo ukrade.»

Mrtvi Runjanin sicer pač ostane v Novem Sadu, ali v Zagrebu se je sestavil odbor, ki mu hoče v Zagrebu postaviti spomenik. In «Lepa naša» se bo pela v Zagrebu, a vpraša se, če se ona s takim malenkostnim kljubovanjem popularizira preko Radićeve republike. Škoda je lepe pesmi.

3.

Himne in Škofje.

Škofje so zapodili himne iz katoliških cerkva. «Naprej zastave slave» je marš, preteč s puško. Dobro, to ne gre za sveto mesto. «Lepa naša» se je že pela v cerkvi, a nagajali so morda «veli udi» in spoznalo se je, da ni sposobna za cerkev.

A «Bože pravde»? To je himna po besedilu in melodiji, a ni baje primerna z državnopolitičnega stališča. Kaj so mislili pri tem, ne vem. Ali jim je premalo federalistična?

Izključujejo to našo himno iz cerkve iz političnih razlogov. Cerkev so s tem postavili v politiko ali politiko v cerkev. Škofje imajo pravico soditi, ali je pesem molitev, drugo jih v cerkvi ne sme brigati nič. —

Čisto neprimerno se mi pa zdi, če ministrstvo za vere ne samo razpisuje natečaj za novo himno (to bi bilo v redu), ampak namerava stvar predložiti skupščini. Molitev, himna, vendar ne more biti predmet paragrafov, zakonov in parlamentarnih zelo posvetnih strasti! Vprašanje himne, naj bi rešila umetnost, ki gleda v večnost, ne pa v parlament, kjer jih toliko hoče peti pesem svoje strasti, kjer jih je mnogo, ki močno sovražijo, a slabo ljubijo.

Himna «Bože pravde» se je našim ušesom priljubila in bi ne bilo prav, če bi se menjala.

Baš ko sem to napisal, čujem, da «Bože pravde» ostane in da se izpremeni le nekoliko besedilo.

Iz uredniškega koša

Na točnost se pri nas še ne da mnogo. Marsikaj je nam malenkost, kar služi drugim za presojevanje. Pred nedavnim smo v slovenskem časopisju čitali nekaj naukov o zlikanih hlačah, očiščenih nohtih itd. in opetovano smo se tu in drugod zavzemali za drug ton našega časopisja, za odstranjevanje surovosti. Zdi se pa, da zaenkrat še ne moremo segati tako visoko. Dokler si ne ustvarimo «juste milieu» in dokler bo naša demokratičnost vrela, kakor mošt, se moramo spriazniti z ne-

Ženin

Dvorni svetnik dr. Stopič ima zadnje čase ogromne skrbi. Pravzaprav še ne toliko on sam, pač pa gospa svetnikova, blaga gospa Amalija, in gospodična hčerka, kras celega mesta, mlada gospodična Agata.

Pred kakimi petimi tedni je dobila gospa Amalija novo služkinjo, brhko deklico Minko, gospodična Agata pa na pustni torek ženina, profesorja Strnišo. Zato imata sedaj take skrbi, da nikakor ne moreta do nekdanjega ravnovesja. Gospodična Agata pripravlja gnezdo, toplo gnezdece in limanice za profesorskega ptička. Zjutraj vstaja redno že ob šestih in je do desetih dopoldne že oblečena. Včasih ji pomaga pri tem napornem delu samo gospa mama, včasih mora priti na pomoč tudi Minka. In to, to je prvi in skoro najhujši križ. Dekle ima jezik kakor klopotec in je čisto brez zmisla za takt. Zato ima gospa včasih resne skrbi, če ni morda služkinja kak vohunski eksponent komunistov.

Posebno sumljivo se zdi gospej Amaliji, da nosi Minka klobuk. Dekla s klobukom? To je vendar anarhija, ki spominja boljševikov. Tudi sploh ni sicer — čisto brez rešpekta! «Gosna» in «gospod», to se ji še posreči, kakega višjega naziva pa nikakor ne spravi čez jezik. Kljub vsem tem strašnim napakam je pa Minka pridna in ne ravno pretirana v denarnih zadevah, kar je oboje v današnjih dneh zelo važno.

«Je treba pač malo potrpeti,» pravi gospa Amalija in tolaži gospodično Agato ki kaže nagnjenja vseskozi absolutističnih stremljenj. «Živimo v takem času in ne moremo in ne smemo mimo dejstev. V revolucijonarnih dobaj je vedno tako. Saj veš, kako je bilo za časa fra coske revolucije?»

«Pa pri nas ni revolucije, mama.»

«Zdaj je ni več, ampak bila je. Na Ruskem je pa še zdaj. To potem vpliva. Tam so Slovani in mi smo tudi Slovani. Čakaj, ti bom prinesla knjigo o francoski revoluciji, boš videla. Ko človek vse to pregleda, prenaša mnogo laglje svoje težave.»

Gospodična Agata občuduje mamino vzvišeno objektivnost in ne more prav verjeti njenim besedam. Vendar si ne beli s tem glave. Tudi gospa mama ji priporoča mir, ko ji prinese obljubljeno knjigo.

«Beri le, premišljevati pa ni treba. Sploh naj mlado dekle ne premišljuje mnogo; kajti to je smrt sveže lepote.»

Gospodična Agata si vzame mamine besede zelo k srcu in niti enkrat ne odpre knjige o francoski revoluciji, ampak prebira raje «Strah na sokolskem gradu» in «Beračeve skrivnosti», ki niso lepoti v kvar.

Včasih je tudi rada govorila z Minko, čeprav ji je bila v splošnem zoprna; kajti Minka je imela vedno svojo glavo in svojo modrost.

Kadar je pomagala gospodični Agati pri oblačenju, ji je bila vsaka reč odveč. Vse čipke, trakovi in trakci, vse pentlje, kokarde in čopki, vse ji je bilo samo čisto znamenje pohujšanja. Še celo perilo — srajčke iz batista — (oprostite nediskretnosti!) — še te, ki so bile gospodični Agati vzor delikatnega oblačila, je znala Minka smešiti in zaničevati.

«S tako cunjo pokrivajo pri nas mrliče poleti, da ne pridejo muhe do njih.»

To je bilo Agati končno vendar odveč. Zahtevala je od matere, da nemudoma odpusti nesramnega posla. Ali blaga gospa Amalija je gledala v prvi vrsti na pridnost in skromne zahteve pri plači, pa je posvarila hčerko:

«Saj sem ti dala knjigo o francoski revoluciji, ali nisi nič brala?»

Na tako vprašanje je seveda morala gospodična Agata molčati. Toda s časom je prišlo še huje.

«Kaj bi se človek tako šemil zaradi kakega noha! Jaz imam tudi fanta, pa ne počenjam nobenih ceremonij. Če me ima rad, mu bom že taka tudi všeč.»

Gospodična Agata je morala napeti vse sile, da ni prisolila deklini klofute. Samo spomin na mamin pojoči glas o francoski revoluciji ji je dajal še toliko moči, da se je nasmejala:

«Kje pa služi tvoj fant?»

«Moj? Tukaj, v Ljubljani.»

«Tako? Kaj pa je?»

«Profesor,» je izjavila Minka zmagoslavno, «Kar glejte: če je vaš mlajši, ga bo še moj lahko kdaj kaj zafrknil!»

Zdaj se je gospodična Agata morala res smejati. Vsa jeza se je raziila v prešeren smeh, ki je tako užalil Minko, da je hotela zapustiti službo. Z velikim trudom se je posrečilo gospe svetnikovi, da je potolažila upornega duha.

Medtem se je približal dan, ko je prvič prišel ženin gospodične Agate na obisk. Vse je bilo v najprazničnejšem ornatu. Gospodična je nadela srajčico iz batista in obleko iz tanke, prosojne svile, ki je obdajala ude kakor bajna meglica.

Ko je pozvonilo, je tekla radovedna Minka odpirat; kajti radovedna je le bila, kdo se je zagledal v to pocukrano punčko. Komaj je odprla, je kriknila vsa v sreči:

«Ja, Dore, oh ti moj Dorči.»

In že je visela prestrašenemu profesorju krog vratu.

Gospod svetnik, gospa Amalija, gospodična Agata in še nesrečni ženin povrhu, vse je omedlevalo od strahu.

«A tega, tega ste mi prevzeli,» se je razljutila Minka, ko je spoznala položaj. «No, pa ga imejte, jaz pa grem.»

Gospa Amalija je vzdihnila: «Joj!» gospod svetnik je gledal kot rabelj, gospodična Agata pa je s čutom mladostne iznajdljivosti izjavila:

«Taka nesramnost! Saj sem ti rekla, da odslovi to ženščo, mama!»

In proti prišlecu, s pogledom polnega odpuščanja:

«Izvolite, gospod profesor.»

Ko je gospodična Agata tako dokazala svoje izredne diplomatske sposobnosti, je gospe Amaliji takoj odleglo in tudi profesor se je pomiril. Samo gospod dvorni svetnik ni mogel prav k sebi.

«Veste, moj mož je v odboru «Društva za pospeševanje pravnosti,» je šepnila gospa.

«Tudi jaz sem član, miloštljiva.»

«Izborno!» je odvrnila zdaj gospa in na podlagi dvignjene pravnosti je pogovor naenkrat zaplesal najbrezskrbnejši ples.

prijazno mislijo, da spadajo osebni napadi k novi obliki javnega življenja...

Druga oblika narodove discipline pa nam je potrebnejša in je tudi lažje dosegljiva. Zahteva po disciplini in stvarnem študiju, sicer ena najmanj popularnih zahtev, se ne obrača v tem slučaju na široko javnost, ampak na ožji strokovni krog njih, ki pišejo za to javnost. Na žurnaliste.

Najbolje je, če povem kaj hočem, z veleznačilno epizodo iz sodobnega francoskega javnega življenja.

V času canneške konference je «veliko novinarstvo» franc. juga («la grande presse du Midi») prvič nastopilo, («debutiralo») v veliki internacijonalni diplomatski reportaži. O priliki, ko se je zgodila manjša nesreča avtomobilu, v katerem sta sedela ambasador USA g. Harvey iz g. Wickham Steed, direktor londonske «Times», je marseljski «Petit Marseillais» poročal: «Avto, v katerem se je vozil colonel Harvey z gospo Wickhams Stead, se je» itd.

Ta list je za par let naprej v celi Franciji nesmrtno blamiran.

Če bi pri nas «Jutro» prineslo to pogreško, bi jo malokdo opazil in vsakdo oprostil. Zadnjič smo baš mi v «Jutru», kjer se pošteno trudimo, da se izognemo takih pogrešk, vendar ime prijatelja Scotusa Viatorja prinesli napačno «Seaton Watson» namesto pravilno Seton Watson. Pisava Seaton je v naših listih bila skoraj epidemična. Da bi kakšen Anglež zapazil ta fanz pas, gorje nam! Namreč nam vsem. Namrdnil bi se, pljunil in se obrnil vstran, kakor dela, kadar nas gleda, kako nosimo prikuho z nožem v usta.

Vzeli smo primer iz «Jutra». Ali jih naj gremo iskat drugam? Ali naj štejemo, kako pišejo Masařik in Masaryk, ko spregajo Milanovac — Milanovaca, v Oplenacu, na Orenovacu itd.? Ali naj sestejemo razne Bulgare, ali gremo iskat Uršo Plut, ali naj se jezimo na obliko «popolen», kakor da je sestavljena s polenom in ne s «poln» (pun)?

Ali naj omenjamo neslane šale, ki jih nekateri časopisi smatrajo za duhovite?

Ne bomo docirali, niti agitirali. Kdor v občinstvu takšne razlike vidi, da pravilno ocenjuje časopisje in razlikuje med enim in drugim. Kdor hoče izvedeti iz svojega lista, da se je g. Harvey peljal z gospodom Steedom in ne z gospo Steadovo, bo izbiral svoj list kakor svoje znance in ne bo nikdar več obedoval z onim, ki z nožem «žre».

Velik del naše zunanje službe bi naša žurnalistika mogla tudi sama vršiti. In velik del svoje kulturne naloge doma, vkljub surovim političnim navadam. Če vzamemo najprej sami sebe v šolo, si bomo najprej priborili ugled, ki bi nam šel, če bi mi bili, kakor treba. Dokler je pa «madame Steadi z Milanovaca» vsakdanji gost mnogih jugoslovanskih redakcij, se ne smemo zgražati nad..., no, recimo, nad «Stražo».

Borba proti korupciji

Premilo presojanje korupcije. — Korupcija navija cene. — Uradi in korupcija. — Korupcija in hinavščina: «Glej bruno v lastnem očesu!»

V «Berliner Tageblattu» najdemo sledečo zanimivo razpravico:

Podkupovanje in slično je bilo znano že pred vojno. Žal se je med njo in po njej tako nevarno razpaslo, da pomeni že pravo evropsko nadlogo. V izvestnih krogih se je udomačila neka «lažja» poslovna morala, ki celo dovoljuje vzetke in dajatve nastavljencem, da ustvarijo «poslovne zveze».

Proti temu že nekaj časa nastopajo pošteni elementi trgovskega sveta. V letu 1911 (!) se je ustanovilo «Društvo za pobijanje podkupovanja», ki so mu pristopili vsi, ki hočejo aktivno delovati proti korupciji. Danes je v društvu včlanjenih 175 zvez industrijcev in trgovskih zbornic, ter mnogo uradov in številnih poedinih firm.

Ministerialni odloki poedinih zveznih dežel Nemčije so označili društvo kot posvetovalno instanco. Svetovalstvene zbornice kazenskih sodišč morajo vsak slučaj podkupovanja in korupcije tej instanci sporočiti. Društvo zahteva od svojih članov pogodbero obvezo, da bodo vedno odklanjali korupcijske čine. Seveda je ta pot objektivno težavna in naleti vedno na zapreke, ker se često dogajajo slučaji, da si cela podjetja ali poedine osebe zasigurajo eksistenco ali preskrbe velike dobičke z nekorektnim postopanjem. Tako je nekorektnim postopanjem. Tako je nekaka južnonemška tvornica lokomotiv, sama članica društva, sporočila, da mora plačevati po 150.000 mark mita mesečno, da si zasigura potrebni premog v okviru že itak dovoljenega jej kontingenta!

Vendar pa nemška industrija in trgovina kažeta odločno voljo za pobijanje korupcije, nasprotno se pa pri nemških uradih in oblastvih kaže še vedno neko premilo presojevanje deliktov jemanja in dajanja mita (podkupnine).

Akcija vsekakor nekoliko omejuje korupcijo, v kolikor se ona ne skriva za previdno formo «posredovanja». Izprva so podkupovali naravnost nastavljence one firme, pri kateri se je hotelo kaj doseči. Danes prihaja «posredovalec», ki nastopa tako previdno, da firme, ki ga je poslala, ni mogoče prijeti. **Obratno imajo vplivni visoki uradniki svoje posrednike**, potom katerih ponudijo svojo prijazno pomoč, ne da bi se pri tem izvedelo, kdo je pravzaprav oni visoki pomočnik na merodajnem mestu. Takšna previdnost seveda zelo otežuje pobijanje korupcije. Navadno gre za večji nakup blaga ali njega oddajo, **ali za državne liferacije, ali za zadeve, izvirajoče iz mirovnih pogodb, ali za udeležbo visokih uradnikov pri vsled tega privilegiranih tvornicah, bankah ali zavodih** končno za poslovne ali tvorniške tajnosti in njih prodajo ali izdajo.

Društvo za pobijanje korupcije tudi samo kazenski preganja (obtožitelje) poedine slučaje in jih zasleduje. Tako je ono naznanilo pred kratkim nekega inženjerja, ki je Francozom prodal dragoceno tajnost nemške barvne industrije, ali nekea arhitekta, ki je od konkurenčne gradbene družbe zahteval in prejel mito, itd.

List končno opozarja na to, da podkupovanje navija cene. Kdor hoče nakupiti več mleka za svojo centralo in plača producentu za dovoz 50 vinarjev več ko konkurent, s tem draži vso ceno na stroške konzumenta. Danes pa jet reba bolj ko kdaj prej ščititi interes splošnosti, zato naj bi sodišča vse takšne slučaje, kjer se ne da dokazati direktno podkupovanje, sodila kot verižništva in navijanje cen.»

Temu članku treba še marsikaj dostaviti. Pred vojno se je po pravici vedno govorilo o korupciji na Madžarskem, Ruskem, Turškem, o «polnische Wirtschaft» pa tudi iz Francije in Italije so se dognale prav mične zgodbe. **V Avstriji je korupcija cvetela bujno.** Njeni nosilci so bili takratni vladinovci, ki so tudi v Sloveniji svoj sistem razvili do žalostne popolnosti.

Po vojni smo podedovali z občim moralnim razsulom tudi ta njegov znak. Kakor so sifilis in tuberkuloza prave ljudske fizične bolezni po vojni, tako je koruptnost prava moralna ljudska bolezen. Kdor danes drugemu iz političnih ozirov ogorčeno očita korupcijo, je hinavec, ki vidi pezdir v očesu svojega brata, bruna v svojem očesu pa noče videti. Korupcijo kot moralno bolezen bomo odpravili, če se lotimo njenega pobijanja mi vsi, ki imamo narodna, demokratska in socialna načela in ki smo vedno idealno delovali.

Socialna politika

Boj proti tuberkulozi v Rusiji

Ruski Rdeči križ v Bernu je izdal knjižico o protituberkuloznemu delu v sovjetski Rusiji. Knjižica je sicer izšla že v letu 1921, vendar je še v marsičem zanimiva in poučna.

Pred vojno je vodila v Rusiji protituberkulozno delo Vseruska liga za zatiranje jetike, ki je imela 139 krajevnih organizacij s 34.000 člani. Do vojne je ta liga oskrbovala 23 sanatorijev in 15 drugih specijalnih zavodov. Po boljševiškem prevratu je antituberkulozni boj prevzela izključno država; glavno delo je omejeno na delovne in stanovanjske razmere ter na skrb za matere in dojenčke. Da je ta boj prevzela izključno država in da je privatni filantropiji vzela vsako možnost udejstvovanja, to je ena najbolj usodepolnih napak, katere je zagrešila moskovska vlada. Državni aparat, in če je tudi boljševiški, nikdar ne more širokih mas zainteresirati za to najpogubonosnejšo bolezen. Brez tega interesa je delo brezuspešno.

Pri komisarijatu za ljudsko zdravje je združeno vse protituberkulozno delo, pa tudi vse ostalo socialno-zdravstveno udejstvovanje države. Glavna skrb je posvečena otrokom in proletarijatu, to vsaj v statutih tega komisarijata. Težišče dela leži v profilaksi.

Šolski otroci dobe dvakrat dnevno brezplačno hrano. V zavetiščih, gozdnih šolah in podobnih institucijah je izvedeno načelo kooperacije učitelja in zdravnika. V Moskvi je centralni otroški zavod.

Za matere in dojenčke skrbe razne posvetovalnice in jedilnice v tovarnah ter posebni «zavodi za matere in dojenčke», kjer prebivajo matere dva meseca pred in dva meseca po porodu. Število oskrbovanih otrok je znašalo v letu 1921. 140.000 in 14.000 mater. To je mala, mala kaplja v morju tako ogromne države!

V Moskvi je stalna razstava za higijeno mater in otrok, po Volgi je bila organizirana taka potujoča razstava. Vseh institucij za matere in otroke (jedilnice, zavetišča, posvetovalnice itd.), je bilo v letu 1921. v vsi državi 1391.

V Carskem Selu in v Moskvi so organizirane posebne šole v gozdih in poseone kolonije za jetične otroke. Istotako v drugih gubernijah. Sanatorijev za jetične otroke je bilo v letu 1921. 22 (1415 postelj), v letu 1919. pa samo le 5 (385 postelj). Celotno število vseh sanatorijev se je od leta 1919. (54) dvignilo v letu 1921. na 99, letnih kolonij je delovalo v l. 1921. 55 in bolnic za jetične pa 17.

Za antituberkulozno propagando je bilo leta 1921. izdanih 15 milijonov letakov, en milijon brošur in 800 tisoč plakatov.

Higijena v tovarnah je zaupana posebni komisiji delavcev.

Ti podatki — katerih pravilnost je seveda težko kontrolirati — ne delajo posebne časti sovjetom. Tudi na tem polju bo morala biti priznana privatna inicijativa. —

Beda našega dijaštva na Dunaju

«Slovenska dijaška zadruga na Dunaju» kot gospodarsko društvo slovenskih visokošolcev na Dunaju, smatra za svojo dolžnost, opozoriti javnost na bedno življenje svojih članov na Dunaju. To so dijaki višjih semestrov, navezani na tujino, dokler domovina ne proži možnosti dovršiti svoje nauke doma. Mirno so kljubovali vsem neprilikam, vedno v nadi na boljše čase. Prebolene so marsikatere bridke ure, ki tvorijo cele mesece in so vsakemu ohranjene globoko v duši. Sila jih je privedla tako daleč, da morajo pretrgati potrpežljivi molk. Neznosne denarne težkoče, splošno pomanjkanje, skrb za bodočnost razdira dobro voljo.

Od države obljubljena centralizacija štipendij ni bila izvedena — razni študijski fondi so prejeli od vlade nalog, naj oni izplačujejo podpore, zelo pozno, vrhtega so nekateri, kakor zdravstveni odsek, s 1. januarjem sploh ustavili vsako izplačevanje podpor, drugi pa izplačujejo zelo nizke zneske. K temu so cene v zadnjih mesecih rapidno narasle, kar je razvidno iz tega, da je stala hrana v menzi v početku šolskega leta 1921./22, 70 aK dnevno, a danes 450 aK in se nam s 15. januarjem obljublja 500 aK. Vsakemu pa je znano, da je hrana v menzi nedostatna. Rajoniran hleb kruha stane 544 aK, da o drugem ne govorimo. Slično je s stanovanjem. Srečen dotičnik, ki ima stanovanje že od lanskega leta, plačuje 3000 do 5000 aK, ali joj onemu, ki ga je moral letos najeti za 10.000 do 16.000 aK. V kratkem času pa se stanarina poviša za 300 odstotkov. Ali to še ni vse. Kolegnine in takse se po sklepu senata z letnim semestrom povišajo za 500 odstotkov, to je povprečno 50.000 do 60.000 aK na semester bo samo šolnina brez izpitnih taks, ki bodo dosegle skoro isto številko. Krona vsemu pa je ogromen padec dinarja napram avstrijski kroni. Pred ogromnimi številkami in neznosnimi razmerami stoji naše dunajsko dijaštvo in išče izhoda. Kam? V Prago? Domov? Pač! Nekaj jih je že odšlo domov sredi semestra, nekateri mislijo na Poljsko.

Doživeli smo že marsikatero razočaranje, n. pr. na tukajšnjem generalnem konzulatu, ki smo ga prosili, da nam priporoči prošnjo na ministrstvo prosvete. Imeli smo žalibog manj uspeha kot tovariši v Pragi. Dobili smo namreč odgovor: «Šta ću Vama ja, siromak konzul? ja Vama jedino mogu izpostaviti voznu kartu do mariborske policije, koja Vas odprati kući i novac za vožnju iztera od Vaših».

Slovenska dijaška zadruga žalibog ne more ublažiti bede, ker se sama opira na beraško palico. Ako ne pride pomoč v doglednem času, bo moralo gotovo dve tretjini tukajšnjih visokošolcev zapustiti Dunaj, ki bo odprt le sinovom ljubljencem «Fortune».

Slovenska dijaška zadruga na Dunaju.

Kulturni pregled

Razstava bratov Kraljev

(V Jakopičevem paviljonu v Ljubljani).

Na mesto spontanosti umetniške fantazije in intuitivnosti je stopilo v sodobni umetnosti zavedno hotenje intelekta, kar je dovedlo do abstraktne umetnosti, ki se pri stremljenju po novih izraznih možnostih izgublja v subjektivizmu in pri lovljenju za originalnostjo v zunanjih efektih, v senzacionalnosti in manirizmu.

A priori abstraktne umetnosti ne smemo obsojati, ampak ji moramo vsaj priznati raison d'etre poleg čustvene umetnosti, če se zavedamo, da je treba gledati na umetnost kot na potrebno kvintesenco svetovnega naziranja dobe. Kakor se v času menja mišljenje generacij, kakor napreduje razvoj znanosti in tehnike, tako se paralelno menja fiziognomija umetnosti. In kje moremo današnji individualistični, brezobzirni dobi očitati čustvenost?

Brata Kralja sta ustvarila za svojo porabo stalen, tipizirajoč epičen stil, ki operira z ekspresionistično pretiranimi, tipičnimi oblikami kakor s pisavo. Njun stil je tako razvit, da lahko izrazi z dinamiko črte in simbolizmom barve vse na najenostavnejši, monumentalni in dekorativni način, kar je ideal današnje umetnosti.

Z ozirom na zadnjo razstavo v juniju lanskega leta nam Kralja letos nista pokazala nič novega, k večjemu več rokodelske komodnosti ustvarjanja. V prvi sobi Jakopičevega paviljona kriči raz sten futurizem, v levi grafika, v desni stvari, ki iščejo stika z občinstvom in v zadnji osnutki cerkvenih slik.

Francov «Kajn» je za njegovo umetnost tipičen. Kdor ne čuti, da odgovarja duh rože teje postavim septakordu v emolu, ali da rdeča barva boli in da navda umazana zelena barva človeka z melanholijo, ta od simbolistične umetnosti ne bo nikoli imel užitka. Poleg tega je «Kajn» hieroglif, ki ga ne bo čital, kdor ne zna Francovega slikarskega jezika. Jaz ga tudi ne znam, toda dosti drugače, kakor takole ne bo: Tista modra kobilica v desnem kotu slike je Kajn, ki se je sključil pod težo očitajočega božjega pogleda (oko nad njim) v zavesti svojega zločina (rdeče gadje) in v zavesti prisotnosti božje (žolt pas okrog Kajna). Vprašam se sedaj: Krvavordeče gadje bi moralo vpiti o preliti krvi, boleča ekspresiona linije sključenega Kajnovega telesa bi morala delovati kot obupno zagrizenje v zemljo, rumen pas bi moral biti nadležen kakor trop Erimij, ki so ti vedno za petami. Pa ni tako. Namesto estetskega ugodja ali užitka, ki ga smeš zahtevati od vsake umetnine, katero si dojinil, imaš tu samo zavest, da stojiš pred anemičnim skrpucalom, ki zato ne učinkuje, ker je ni ustvarila intuicija umetniške potence, ampak ker je mrtvorojen otrok šablonskega rokodelstva.

«Preganjana vest» je kup insignij ženskega telesa, katerega se ti ne ljubi secirati, «Melanholija» z nerazvozljivo figuro pomeni bogvekaj, «Prepovedan sad» je senzacija in «Ljubimkanje» zlatorumene in rdeče barve je igračka, ki ni niti duhovita. «Vampir» je dobeseden simbolizem in kaže na pomanjkanje invencionalne fantazije.

Nasprotno pa mislim, da je futurističen kos «Tužna prošnja» produkt intuicije in ne programsko delo. To čutiš, ker ima kompozicija nekaj strte geste, kakor do smrti pretepen človek, ki hoče reči: «Zakaj me še tepeš, ko vidiš, da že itak umiram?» Lesena plastika «Kristus iz sodbe» ima tudi nekaj michelangelsko razvihranega veličastva večnega sodnika v sebi, dočim je «profet» samo v terakoto vžgana definicija.

V sobi na desni ima pa Fran več dobrih stvari, ki pričajo o naivni umetniški potenci in ob katerih si kar ne moreš misliti, da jih je ustvaril tisti človek, ki je delal recimo «Preganjano vest». Vzemimo postavim lirične ljubkosti «Dojenček» ali «Idilica», «Polzka pot» ali srčkane «Junak», «Žabici», «Končano» in «Noč». Realistični portret «Matere dr. J. C.», ki je izborno karakterizirana kot pobožna, vdana, zlata kmetiška mati, bi štel med najboljša dela na razstavi. «Poljsko delo» je barvni absurdum.

Izmed Tonetovih osnutkov za cerkvene slike dekorativno najbolj ugaja skupina «Angeli». Ostalo je šablona, ki svoje praznote niti ne poizkusi zakriti. Iz «Zemlje» se iz leve koprneče dvigajo kvišku novorojena bitja, na desni pa padajo trudna in izmučena telesa nazaj vanjo. «Sejalec» ni nič drugega kakor fortissimo stilske dinamike in «Mrtveci» imajo bogvekakšno «idejo». Za «Glad» je dal umetniku idejo famozen panj, v katerega je potem urezal nož kup za gladom umrlih bitij z odlomljenimi glavami in rokami. V «Golgoti» naj bi učinkoval dojem «puščica skozi oči» boleče.

Izmed grafik je originalno «Bitje» (das Sein) z idejo: Človek hrepeni navzgor, pa ga zemlja pridržuje navzdol. Bitje je boj med obema. Originalni so tudi «Kamenarji», ki so se navzeli oblik od kamenja in «Zmagovalec», ki je zmagovit tudi po svoji linearni kompoziciji. Dobra je tudi pesem «Solnca in zemlje». Zaokrožen je zamislek «Sedme postaje» in tudi «Kristus» z glavo kakor odkošenim cvetom je res mrtev. Stvari kakor «V temi» smo se naveličali že pri Hodlerju. Nasprotno pa je «Genovefa» nežno občuten akord sferičnonežne melodije barv gozdne idile. «Polžek» je ljubkomehka in po solncu hrepeneče «Rože» poleg kipca «S polja» sta najboljši Tonetovi stvari na razstavi.

Vse preveč je prisiljenih gest in sklonjenih glav ter sključenih postav. Ta enoličnost utruja, ker so oblike povsod enake in žal, povsod tako čisto zunanje, da nočejo več učinkovati. Pravzaprav nikjer prave poglobitve vase, povsod večinoma samo program.

Žaga, veverica in „Ciperzamen“

Odkar mi je mati kupila žago, ni bilo več pokoja v hiši. Stari Ožba mi je ojstril žago ter jo vsak dan na novo napel. Napravil mi je tudi stojalo, preko katerega sem položil desko, ki sem jo potem žagal na kratke kose. Ožba je nekoč zbolel. Ko sem zopet prišel v njegovo delavnico, me je osorno, to se pravi s «štaberlom» napodil njegov pomočnik Jernej. Rekel mi je: «Kar vun se spravi, ti nepridiprav!» Najbrže mi je zavidal naklonjenost svojega mojstra. Sicer je imel pa prav, namreč Jernej. Res sem bil velik nepridiprav. Zmanjkalo mi je desk; žago sem že sam znal napeti. Pa sem se izmuznil iz Mickinega varstva, vzel žago seboj ter stopil v otroško sobo. Tu sem najprvo pričel pri stolih. Lepo sem jih zažagal tako, da se niso razpadli, pač pa se zlomili, čim jih je pri pospravljanju prestavljala Micka. Pela je šiba — po podlagi. Nekoč sem stopil v salon. Da, v tistih patriarhaličnih časih smo imeli še sobo za goste. Tam je stalo vse povprek foteljev, zof itd. Lotil sem se takoj dela in bil ravno zaposlen z žaganjem naslonjača, kar se odpro vrata, skozi katera vstopi — mati. Uvidevši nevarnost, katera se je bližala, sem se potuhnil, obesil glavo preko naslonjača, kakor da bi bil umrl ter s tem povzročil, da je mati začela vpiti: «Pomagajte, Pepček je mrtev!» Ko sta priteleli v sobo mati in Micka, je Pepček že čepel za zofo Tablo. Vender sem pa s tem ukrotil mamino poprejšno jezo, nič mi ni rekla, nasprotno, stiskala me k sebi ter me božala. Znat' se mora.

Pri hiši smo imeli rdečebojno veverico. Veverica in jaz sva bila nerazdružljiva prijatelja. Čim sem vstopil skozi vežna vrata, sem jo že imel na glavi. Če sem tekal po stopnicah, je plezala veverica po držaju navzgor. Stopivši v kuhinjo, se je zatekla v moje roke, ker se je (čudno, da imajo živali tak instinkt) bala Micke. Micka je v isti sapi ljubila mene in sovražila veverico. Bog ji greh odpusti. Veverca je bila vobče znana. Po vsem mestu se je prosto izprehajala. Celo mačke so se je bale. Pa tudi ni razumela šale. Čim bi jo nadlegovala mačka, že bi jo ugriznila s svojimi velikimi glodniki. Neutolažljivo sem jokal, ko je nekoč cel dan ni bilo domov. In res ni prišla več. Gotovo je poginila v nevarnosti, ki jo je večno izzivaje iskala.

Tam pri Podrekarju so imeli na prodaj tudi «ciperzamen», to je neke vrste sladkorček, kakor pšeno droben, različnobojen in — grenkosladak. Za krajcar se ga je dobilo celo pest. Kar se tega tiče, sem bil jaz brez dvoma najboljši Podrekarjev kupec. Vsaj dvakrat na dan sem si ga kupil. Užival sem ga običajno na način, da sem jezik približal dlani, na kateri je bil nasut «cimperzamen» ter obloženi jezik zopet potegnil v njegov brlog. Štirikrat sem osladil jezik, in dlan je bila prazna. «Ciperzamne» je imel to prednost, da se niso zaredile gliste in morda je tudi posredno učinkoval, da sem imel vedno dober tek in zdravo polt.

Žaga, veverica in «ciperzamen» pa so bili Mickina nadloga. Zaradi žage me je morala skoraj vsak dan «tlakovati», veverica jej je posedala na glavo, ni se je mogla rešiti, dokler nisem to hotel jaz, no in «ciperzamen» je povzročal, da me je morala dnevno dvakrat preobleči, odnosno mi obleči drugo srajco.

Bili so to takrat idilični časi, polni poezije. Kaj vem, solnce je moralo takrat drugače sijati, luna je bila, vse večja in vedrejša kakor dandanes in ptički so žvrgoleli, da je človek nehote moral pozabiti smrti. Vmes pa so igrali invalidi izza italijansko-avstrijske vojne na svojih lajnah turobno Garibaldijevo himno!

V šentjakobskem gledališču

«Šentjakobski gledališki oder». Tako je nazvalo «Gospodarsko društvo za šentjakobski okraj v Ljubljani» svoje gledališče, ki se nahaja v oni stari hiši poleg cerkve Sv. Florijana, ki so jo stari Ljubljančani imenovali «— šola» z nelepim pridevnikom, ki je dokazoval, da so stari Ljubljančani to šolo podcenjevali. Sicer je bila v tistih časih ta šola namenjena le bogatim, večinoma nemškim otrokom, zato ji je šaljivi Ljubljančan pridejal tako omalovažujoče ime. Po prevratu se je tudi to izpremenilo in v starih prostorih se je naselilo naše društvo.

Lansko leto so Šentjakobčani tu otvorili svoj oder in letos smo imeli priliko na plakatih opazovati, da se vrste predstave druga za drugo. Pretekli teden je bil občni zbor tega društva in iz poročil funkcijonarjev smo videli, kako vsestransko je društvo delalo v svojem okraju na gospodarskem in političnem, posebno pa na prosvetnem polju. Društvo ima eno največjih ljudskih knjižnic v Ljubljani in je izposodilo v enem samem letu nad 100.000 knjig. To je število, ki dela čast knjižnici, knjižničarju in društvu — pa tudi vsem Šentjakobčanom, ki s tem kažejo zanimanje za izobrazbo.

Poleg knjižnice je v tem letu dosegel posebno društveni oder lepe uspehe. Predstave so bile vedno nabito polne in tudi kar se tiče igranja, so bili vedno lepi uspehi.

Obiskali smo ta teden Šentjakobčane v njihovem domačem gledališču. Igrala se je drama «Nepošteni». Dram se človek na diletantskem odru nekako boji, ker le prerada izgine iluzija in nastopijo mučni trenutki. Povedati moramo takoj, da vsega tega tukaj ni bilo in da je predstava v polni meri vse zadovoljila. Posebno glavni dve ulogi sta bili dobro zasedeni (gosp. Cesar in gdčna. Dežeijakova), kar se je pokazalo v onih razburljivih trenutkih, ko se najbolj vidi, ali igralec v svoji ulogi živi, ali samo igra, in je največja nevarnost, da ne preide v prazno pozo ali v mučen patos. Zato je bila igra podana realistično naravno in so igralci upravičeno želi obilno pohvale. Iz nekaterih ulog bi se bilo dalo nekaj več narediti, par mask bi bilo moralo biti izrazitejših, a vse to ni motilo splošnega uspeha. Scenerija je bila prav lepa.

Igra je za naš čas prav primerna in jo tudi za druge male odre priporočamo. Danes ko je poštenja tako malo in se za zunanjim bleskom tako pogosto skriva notranja nepoštenost, je dobro pokazati drugo stran takega življenja; misel ni nova, pa je tu dobro in jasno podana.

Šentjakobsko gledališče ni veliko; če se bo stvar tako naprej razvijala, bo moralo postati večje. Agilni Šentjakobčani menda že mislijo na to in mi jim želimo, da bi se jim posrečilo, to vprašanje ugodno rešiti.

Prav prijetno je v takem predmestnem gledališču. Nekako domače. Ob osmih se začne polniti prostor pred dvorano, pri garderobi je naval, zato točnost ni ravno velika; med tem si lahko ogledujete zastor s šentjakobsko cerkvijo in primer-

Če pogledamo pot, ki sta jo prehodila Kralja do tu, moramo reči, da sta našla stil, ki more z linijo in barvo izražati tudi najbolj zamotane misli. Veselje nad to iznajdbo ju je dovedlo do napačnega naziranja, da sta našla formulo s pomočjo katere bodo šli umotvori čisto avtomatično od rok. Menita, da je njuna umetniška naloga izpolnjena, če zapišeta na platno definicijo filozofskega pojma s simboličnim ideogramom, če z linijo in barvo izrazita «misel». Taki umetnosti pravimo danes programsko komponiranje, ki nima z ustvarjanjem umetnin ničesar drugega skupnega kakor zunanje, manuelno delo. Ne, ta pot je čisto napačna. Umetnost ne pozna formul, pozna samo logiko intuitivne fantazije.

Simboličen ideogram, če je še tako logično zasnovan in prepričevalen, ne more učinkovati na duševnost opazujočega subjekta kot umetnina, če ga ni ustvarila intuicija, ki šele vdihne mrtvi materiji življenje. Umetnost Kraljev je umetniško impotentna tudi zato, ker ne očituje diha individualnosti, ki je pravzaprav tisti faktor, ki daje umetnini njen čar.

Ne gre zato, kateri in kakšen problem je rešen, ampak zato, kdo ga je rešil. Individualnosti pa Kralja nista, niti eden niti drugi. Niti na enem delu na vsej razstavi ne opaziš znaka, ki bi dal sklepati na kaj drugega kakor na to, da gledata umetnika življenje skozi očali dobrovzgojenega gimnazijca, ki je vedno sproti prepariral Homerja in Livija in si prilastil iz knjig neke vrste konvencionalen «svetovni» nazor. Saj niti njunih del ne ločiš med seboj, tako objektivno nevtralna so. Tega jima seve ne zamerimo, saj sama pravita svoji umetnosti «mlada umetnost», ugotoviti pa je treba.

Proč s spakovanjem, ki je samo zunanje! Dajte nam pravega notranjega ekspresionizma, ki nam bo dušna hrana, ki ga pa ne bomo doživeli, preden si prepričano ne zaželimo: Retirons à la nature!

Koncert „Ljublj. Zvona"

(13. marca v ljubljanskem «Unionu».)

Soditi po pesmih, ki jih je izvajal in če jih je prav izvajal «Zvon», mora biti Dobronič mlad in impulziven človek z malo šolanim glasbenim okusom. Nerodni kolorit kolikortoliko zadene, toda njegovi efekti dinamičnih jarkosti in nenavadnosti so samo zunanji, vsiljivi in često muzikalno nelogični. Včasih imaš celo vtis, da čuješ fantastičen eksperiment, čigar glasba niti tehnično niti smiselno ni v zvezi s podloženim tekstom.

Žganec narodne pesmi, tega zdravorjuvega dekleta ni pristrigel v izmoličeno mestno zmino s ščipalnikom na nosu in preverzno tankimi mečicami. Harmoniziral je stvar le v toliko umetno, da je dal elementarni emociji narodne pesmi v obdelavi še več moči, kar se mu je povsem posrečilo. Ne bomo zlepa pozabili «Jedna majka vumrla» in «Ni mi volja».

Devovi dve «Prelepa je selska dolina» in «Sem šev čez gmajnico» sta idealno obdelani. Niti ne čutiš, da sta ti dve srčkani stvarici iz kmetov prešli v salon, kjer sta pravzaprav šele uspeli. In to s preprostimi sredstvi.

Adamičeve skladbe so duhoviti zamisleki večinoma v stilu eksotičnega scherzanda. «Turopoljci» in «Sem si vzela» sta ljubkošaljivi stvarici, tako originalni, kakor jih ima samo Adamič na repertoarju. Tudi «Po vodi plava», «Črnomeljsko kolo», «Ribce» in «Iskala majka» so skladbe, ki žare v jarkolepem pestrem koloritu.

«Zvonaši» vidno napredujejo pod vodstvom požrtvovalnega in neutrudnega pevovodje g. Prelovca. Do popolnosti seve imajo še dolgo pot. Predvsem se bo moral glasovni material še izenačiti, ustvariti bo treba točno razmerje med nosilcem glasbene linije in ozadjem, izobraziti forte in skrbeti za eksotno izgovorjavo. Koliko «Zvonu» še manjka, se je najbolj opazilo pri Mokranjčevemu «Kozarju», ki zahteva nenavadno delikatne interpretacije in odtehtanosti med glasovi. Morda se nam je zdel «Kozar» zato tako nejasno izrisan, ker so ga zadnjič «Kolaši» tako mojstrsko podali. «Kolaši» so res kar slikali v zrak čudovito pisane akvarele po notah «Kozarja». Pohvaliti moramo kultivirani piano «Zvonašev», ki imajo tudi neprisiljen forte. G. pevovodja se je povsem potrudil kar se tiče interpretacije in tudi Adamičevem humorju je pomagal do veljave z umevanjem in temperamentom.

G. Kovač je zapel s spremljavo klavirja Lhotkovi precej visoko «Veni fiolica» in ljubko «Kiša pada» ter Adamičeve «Ribce», koncem katerih je pokazal izredno višino svojega glasu. Žel je navdušeno priznaje in je moral navreči še «Nocoj je pa lepa noč».

Ne bomo zlepa pozabili petja naše doslej vse premalo upoštevane umetnice Thierryjeve, čije sočni, opojni glas se tako prilega strastvenootožnemu koloritu hrvatskih skladb v narodnem duhu. Tudi ta je morala še dodati eno pesem, v kateri je pokazala silno razvito in izobraženo spodnjo lego, skoro že v kontraaltu. Prejela je v znak priznanja lep šopek.

• • •

Moderna angleška glasba. Puritanstvo in trgovski duh sta vzela Angležem še tisto malo poezije, kar jo jim je dal gospod Bog. Nekako pred 50 leti se je šele Anglija nekoliko predramila in začetkom sedanjega stoletja se je pojavilo v Angliji celo že par umetnikov, ki so pa še vedno bolj apelirali na trgovski čut v človeku kakor na njegovo srce. Čudno, danes pa tišči v ospredje moderna angleška glasba, ki postaja resna tekmica francoski. Italijansko opero so že vrgli iz londonskih repertoarjev, zasluga mož, kakor sira Elgarja in Deliusa, ki sta ustvarila sedaj neke vrste angleško komorno glasbo, še bolj pa mož, kakor Irelanda, čigar sonato nam je svoje čase v Ljubljani predstavil Baloković, Blissa, Scotta, Baxa, Holsta in Whitefielda, ki so dali Angliji moderno glasbo.

Ruska moderna glasba. Ruskega komponista Keresevickega so poklicali v Pariz in ga imenovali na «Operi» za dirigenta. Keresevicki je pravzaprav virtuoz na — basovske golsi. Sedaj prireja kot dirigent po Parizu «ruske soareje» v katerih izvaja točke Stravinskega in Rokofijeva, ki sta baje najgenijalnejša zastopnika najmodernejše ruske glasbe.

Stari glasbeni rokopisi so se predajali te dni v Berlinu pri židu Liebmannsohnu, ki je zahteval silno visoke cene. Beethovnova pisma so se prodajala po 1300 do 1600 mark, Brahmsova po 1500, eno Haydnovo pismo je šlo celo za 3200 mark ena sonata v rokopisu in dve Mendelssohnovi pesmi so stale 51.000 mark, neka Wagnerjeva glasbena skica 29.500 mark in neki tema z variacijami od Webra 71 tisoč mark.

Gospodarska vprašanja

S svetovnega žitnega trga

V Jugoslaviji je nastopilo nenadno padanje žitnih cen. Vzrokov za padanje cen je več: otežkočen izvoz vsled nove valutne in devizne naredbe, vsled lepega vremena olajšan prevoz blaga, a glavni vzrok bo lepo vreme in ugodno stanje setev, ar se da sklepati po tem, da so se nizke cene vzdržale navzlic zopetnemu poslabšanju naše valute pred par dnevi. Cene našemu žitu so s tem izenačene po svetovni pariteti, kar bo oživelo izvoz. Sicer pa se še ne more sklepati, če bo pri tem padanju cen ostalo.

Iz Nemčije tudi poročajo o lepem vremenu, ki jako ugodno vpliva na posevke, ki so vsled hude zime ponekod trpeli. Zemlja ima dovolj vlage. Bojijo pa se ponovnega mraza. Na nemškem trgu koruze vlada neorijentiranost, ker so cene koruzi na svetovnem trgu padle. Cene vzdržuje predvsem oves, ki se mnogo kupuje, in ječmen, po katerem povpraševajejo tvornice žitne kave, dočim so pivovarne s potrebami po ječmenu večinoma krite. Rž se mnogo ponuja. Povpraševanje po pšenici je srednje. Največ povpraševajejo po njej mlini srednje in zapadne Nemčije. Vendar se nakupovanje ne razvija posebno zaradi valovanja deviznih in svetovnih tržnih cen.

Vodilno vlogo na svetovnem trgu koruze imajo Zedinjene države, ki so po podatkih Mednarodnega poljedelskega instituta vkreale leta 1921. v celem okoli 3¼ milijona ton koruze, torej mnogo več, nego leta 1920., v katerem so mogle oddati komaj pol milijona ton. To je zlasti važno, ker so argentinske dobave koruze v letu 1921. padle od 4.46 na 2.83 milijona ton. Kakor se pa zdi, razmere v Zedinjenih državah niso več tako ugodne kot preteklo leto. Marčevo poročilo poljedelskega urada sicer pravi, da je bilo od zadnje koruzne žetve okoli 87 in pol odstotka sposobno za trg proti 87 odstotkom v letu poprej, vendar strokovnjaški krogi nezaupno premotrivajo vprašanje, če bo ameriška mixed-koruza mogla letos poleti ravno tako vzdržati prekomorski prevoz kakor lani. Ves riziko transporta nosi namreč pri vkrcanju iz Zedinjenih držav prejemnik. Zaloge pri poljedelcih so vsled precejšnje uporabe koruze za svinjerejo precej manjše nego lani. Cenitve se gibljejo med 1300 do 1450 milijonov bušlov proti 1500 do 1600 milijonom bušlov v prejšnjem letu. Tudi zaloge ostalega zrnja pri poljedelskih so dozdevno manjše nego prejšnja leta. Tako se gibljejo cenitve pri pšenici med 110 do 130 milijoni bušlov proti 190 do 210 milijonom preteklo leto. Na trgih je bilo v zadnjem času precejšnje valovanje cen. Obeta se, da bodo cene nazadovale, ker so zadnja poročila o stanju setev precej povoljna, dočim so se pred enim mesecem čule le tožbe.

Iz Argentinije so prihajala nedavno poročila, da so napravile tamkaj mnogo škode kobilice in suša. Zadnja poročila pa so zopet mnogo ugodnejša. Da so bila prvotna poročila pretirana, je sklepati iz tega, da so se cene koruzi znatno znižale, vsled česar je prišlo do precejšnjih kupčijskih zaključkov.

Tudi iz Avstralije in Indije so poročila precej ugodna. Po podatkih mednarodnega poljedelskega inštituta je izvozila Avstralija v letu 1921. okoli 2.78 milijonov ton pšenice proti 1.25 v prejšnjem letu.

Rumunija je prepovedala izvoz žita. Nekateri trdijo, da bo zabrana trajala samo toliko časa, da se domači konzum zadostno preskrbi do nove žetve. V letu 1921. je izvozila Rumunija skoro tri četrt milijona metrskih stotov pšenice in 200 tisoč metrskih stotov moke proti zelo malim količinam v letu 1920. Izvoz koruze je znašal 7.7 milijona metrskih stotov proti 4.3 v prejšnjem letu. Nasprotno pa je bil izvoz ječmena s 3.9 milijona metrskih stotov nekaj manjši nego leto poprej. Izvoz ovsa, ki je znašal 1.65 milijona metrskih stotov, je bil štirikrat večji nego leto poprej. Na domači žitni trg prihaja sedaj mnogo besarabske rži. Izvoz rži je znašal 560.000 proti 400.000 metrskim stotom v prejšnjem letu. Kolikor se da iz raznih vesti sklepati, je tudi v Rumuniji stanje setev povoljno, vsled česar je tudi misliti, da se zabrana žitnega izvoza ne nanaša na eventualno slabo se obetajočo letino.

Severna Afrika je po statistiki Mednarodnega poljedelskega inštituta izvozila 2.6 milijona metrskih stotov ječmena (0.5 v prejšnjem letu) in 1.3 milijona metrskih stotov ovsa (0.5 v prejšnjem letu).

Iz drugih držav ni posebnih poročil. **Rusija** bo letos vsled neobdelanega polja zelo pasivna. Stradajoče pokrajine v Rusiji sploh niso ničesar sejale, kolikor je verjeti vestem ki prihajajo do nas. Ruski primanjkljaj se bo na svetovnem žitnem trgu zelo občutil. Mesto ogromnega preostanka za izvoz, kot je bilo to pred vojno, bo Rusija sedaj morala uvažati ogromne količine žita.

Likvidacija Avstroogrske banke

Po večmesečnih pogajanjih, ki so se vršila med likvidatorji Avstro-ogrske banke in zastopniki nasledstvenih držav, je prišlo te dni končno do popolnega sporazuma glede temeljnih postavk, po katerih se naj likvidacija Avstro-ogrske banke izvrši. Do končnega rezultata je prišlo zaradi tega tako kasno, ker so se obravnavala zelo težka financijelna vprašanja in so se morali vsi zaključki sprejeti soglasno. Končni sklepi se še morajo potrditi od reparacijske komisije in od nekaterih vlad, ki so si pridržale ratifikacijo.

Sklenilo se je, da se glede bankovcev, od nasledstvenih držav vzetih iz prometa, izvede s pomočjo ugotovitve po gotovem ključu v mirovni pogodbi predvidena razločitev med bankovci, izdanimi pred in po 27. oktobru 1918. leta. S tem je dana osnovna podlaga za razdelitev celokupnih aktiv in pasiv v smislu člena 206., točke 9., senžermenske mirovne pogodbe, oziroma člena 189., točke 9., trianonske mirovne pogodbe.

Gre v glavnem za to, da se po poravnanju zahtev inozemskih imejiteljev novčanic in po poravnanju na inozemsko vrednost se glasečih bankinih obveznosti ostalo čisto premoženje razdeli po gori omenjenem ključu med nasledstvene države in da se obveznosti avstrijske in madžarske vlade napram banki v likvidaciji, oziroma napram nasledstvenim državam kot imejiteljicam po 27. oktobru 1918. izdanih bankovcev smatrajo za poravnane.

Vladi Avstrije in Madžarske sta od svojih zahtev po zlatem zakladu popustili, doprinesli pri določitvi njunih deležev na aktivah gotovo žrtev in oddasta od zlata, ki jima po ključu pripada, vsaka po 2 in pol milijona zlatih kron. Ta znesek se po posebnih dogovorih razdeli med ostale nasledstvene države. Protivrednost obstoji v gori omenjeni, Avstriji in Madžarski dovoljeni popolni razbremenitvi glede vseh obveznosti napram likvidacijski masi in napram nasledstvenim državam kot imejiteljicam po 28. oktobru 1918. izdanih bankovcev.

Za svoja v inozemstvu sekvestrirana dobro-imetja in druge vrednosti bo Avstro-ogrska banka v likvidaciji odškodovana od vlad Avstrije in Madžarske po avstrijskem zakonu o predvojnih dolgovih, oziroma v Madžarski po analogiji tega zakona, v kolikor se omenjene vrednosti posredno ali neposredno ne uporabijo za plačevanje lastnih valutnih dolgov ali valoriziranih kronskih dolgov Avstro-ogrske banke v likvidaciji.

Kot sestavni del sedanjega sporazuma veljajo tudi dogovori v juniju 1921., po katerih so nasledstvene države proti obračunu z likvidacijsko maso prevzele pri lastnih bančnih zavodih vknjižene na kronsko vrednost se glaseče komercijelne aktive in pasive. Obračunski saldi so enako postavljeni po 27. oktobru 1918. izdanim bankovcem.

Delničarji dobijo bankina podružnica poslopja v Avstriji, potem tiskarniško poslopje na Dunaju (Bankgasse 3) z instalacijami in vse v drugih dunajskih bankinih poslopij spravljene tiskarniške naprave. Ostala bankina poslopja na Dunaju, potem bančno poslopje v Pragi in Budimpešti se bodo ocenila in na račun likvidacijske mase prodala. Pristojne vlade imajo predpravico za nakup.

Glede bankinih upokojencev se je sklenilo, da se penzijski fond razdeli po razmerju prevzetih obveznosti med nasledstvene države, a vlade se obvežejo napram Avstro-ogrski banki v likvidaciji, da bodo plačevale upokojencem, po državni pripadnosti dne 1. junija 1921. dodeljenim posameznim državam, za današnje draginjske razmere primerno pokojnino.

• • •

= **Osiješki žitni trg** dne 16. t. m.: Dovozi slabi, ponudba zmerna, a povpraševanje neznatno. Mlini meljejo svoje stare zaloge. Pšenica notira 1700 do 1720 K, koruza 1350 do 1370 K, oves 1280 do 1300 K, moka št. 0 25 K, otrobi 1050 K. Promet je zelo omejen.

= **Na mariborski živinski sejem** dne 14. marca so prignali: 4 bike, 176 volov, 268 krav, 1 konja in 9 telet. Cene (za kg žive teže): debeli voli 24 do 29 K, poldebeli voli 21 do 25 K, biki za klanje 18 do 21 K, debele krave za mesarje 20 do 23 K, plemenske krave 14 do 20 K, krave za klobasarje 13 do 17 K, molzne krave 16 do 22 K, breje krave 16 do 22 K, mlada živina 16 do 22 K.

= **Nove cene za sol.** Uprava državnih monopolov razglaša nove cene za sol, ki se oddaja iz državnih skladišč. Jedilna sol: I. Angleška sol, kamena sol v gručah, sol v briketih in drobna zmleta mineralna sol po 250 Din za 100 kg. II. Morska bela sol po 240 Din za 100 kg. III. Morska siva sol po 230 Din za 100 kilogramov. — Sol za živino: V briketih po 200 Din za 100 kg. Drobna zmleta po 195 Din za 100 kg. — Sol za ribiče: Morska bela po 150 Din za 100 kilogr. Morska siva po 140 Din za 100 kg. Nadalje: Odpadki, industrijska in denaturirana sol po 65 Din za 100 kg. — V ljubljanskem skladišču se dobiva sedaj bela morska sol. Cene za industrijsko sol veljajo po dosedanjih naredbah loko Salina Kreka za drobno in loko Salina Pag za morsko industrijsko sol. Gorenje cene za vse vrste soli veljajo brez vreč. Vreče, ki se ne vračajo, se plačujejo po nabavni ceni.

= **Za povzdigo ribarstva v Sloveniji.** V svrho regeneracije ribjih vod in povzdige ribarstva v Sloveniji bo oddelek za kmetijstvo pri pokrajinski upravi tudi letos oddajal postrvji zarod iz ribjega vališča na Bledu, ko postane sposoben za izpuščanje v proste vode. Cena 35 dinarjev za 1000 zaroda loco Bled. V posebnega ozira vrednih slučajih primeren popust. Naročila sprejema oddelek za kmetijstvo še do dne 25. marca.

= **Celjska cinkarna se odda v zakup.** Kakor javljajo «Službene Novine», se odda celjska cinkarna v zakup za dobo 40 let. Ofertalna licitacija se vrši dne 24. aprila 1922 ob enajstih dopoldne pri generalni rudarski direkciji v Beogradu. Pogoji so razvidni iz uradne objave v «Službenih Novinah» št. 59 z dne 16. marca.

= **Rok za prijave za Ljubljanski velikí sejem.** Ponovno opozarjamo, da morajo razstavljalci doposlati prijavnice do dne 15. aprila 1922 na naslov urada Ljubljanskega velikega sejma. Po določenem roku došle prijavnice se bodo vpeštevale samo še po možnosti razpoložljivega prostora.

= **Naša krona na dunajski borzi.** Listi poročajo z Dunaja, da se v tamošnjih borznih krogih širi vest, da naša krona ne bo več notirala na dunajski borzi, kar naj bi bila retorzija radi ukinjenja arbitražnega prometa z Zagrebom in Beogradom.

= **Izvoz poljedelskihn strojev iz Češkoslovaške v Jugoslavijo.** Iz poročila narodno-gospodarske sekcije češkoslovaškega zunanjega ministrstva prinašajo listi sledeče zanimive podatke: Pred naraščanjem češkoslovaške krone je bil češkoslovaški izvoz poljedelskih strojev v Jugoslavijo zelo velik. Ko pa je češkoslovaška krona narastla, je nastopila prodajna stagnacija, vsled česar so češkoslovaška skladišča prenapoljnjena. Češkoslovaška konkurenčna zmožnost napram Avstriji in Nemčiji je zelo padla, in tudi Madžarska in Rumunija se v zadnjem času trudita, Češkoslovaško izločiti iz njenih uvoznih pokrajin. Kakovost njihovega blaga sicer zaostaja za češkoslovaško, je pa zato njihovo blago mnogo cenejše. Tako stane n. pr. plug češke tvrdke Vacek 410 Kč, to je okrog 2400 jugoslov. kron, dočim stane madžarski plug okoli 1400 Kj in nemški okoli 1150 mark, to je okoli 1800 Kj. Tudi transportni stroški so mnogo večji iz Češkoslovaške vsled pomanjklive izrabe vagonskega prostora in tudi vsled posredovanja spedicijskih tvrdk, nego n. pr. stroški iz Madžarske.

= **Vpisi v trgovinski register.** Vpisale so se sledeče firme: Jadranska banka, podružnica Celje; Turnšek in drug, trgovina z mešanim blagom v Celju; Slovenska eskomptna banka, podružnica Novo mesto; Fr. Čuček & Co., industrija lesne volne in zabojev v Strnišču pri Ptuju. Izbrisale so se sledeče firme: Oesterreichische Petroleumvertriebsgesellschaft m. b. H., podružnica graškega glavnega zavoda v Mariboru; trgovina Preac & Šoštarič v Mariboru; Premogosledna družba Ferlež in Schuster, družba z o. z. v Strancih s sedežem v Ptuju.

= **Obtok bankovcev v Avstriji** je po izkazu Avstro-ogrske banke z dne 23. febr. zopet narastel za skoro 6 milijard na 244.6 milijarde a. kron.

= **Budimpeštanska blagovna borza** dne 13. marca: Vsled padca madžarske krone je postala Madžarska spet sposobna za izvoz. Za izvozno moko se zahteva že 60 m. K, čeprav se ta cena še ne doseže, obstoji splošno mišljenje, da bo prišlo še do višjih izvoznih cen. Povpraševanje po pšenici je bilo danes živahno. Mlini so ponujali 2800 m. K pariteta Budimpešta: zaključkov je bilo malo. Pokrajinski mlini so kupovali po 2750 do 2775 m. K s postaje. Ponudba rži se je povečala, povpraševanje živahno, zaključki 1950 do 1975 m. K. Oves čvrst, 1925 do 1950 m. kron s postaj, 2000 m. K ab Budimpešta. Koruza 2300 m. K s postaj. Ječmen za krmo 2000 do 2100 m. K s postaj. Proso 2100 m. K. Trgovina z moko čvrsta, št. 0 po 40 do 43 m. K, ržena moka 25.50 do 26 m. kron, otrobi 15 m. K, moka za krmo št. 8 po 16.25 m. K. Fižol brez interesa.

= **Znižanje diskonta Francoske banke.** Banque de France je znižala diskont od 5 in pol na 5 odst.

= **Valutna reforma v Rusiji.** Ruski ljudski komisar za finance je naročil Ruski državni banki, da izdela osnovo za emitiranje novih novčanic.

Koncert „Ljublj. Zvona"

(13. marca v ljubljanskem «Unionu».)

Soditi po pesmih, ki jih je izvajal in če jih je prav izvajal «Zvon», mora biti Dobronič mlad in impulziven človek z malo šolanim glasbenim okusom. Nerodni kolorit kolikortoliko zadene, toda njegovi efekti dinamičnih jarkosti in nenavadnosti so samo zunanji, vsiljivi in često muzikalno nelogični. Včasih imaš celo vtis, da čuješ fantastičen eksperiment, čigar glasba niti tehnično niti smiselno ni v zvezi s podloženim tekstom.

Žganec narodne pesmi, tega zdravorjuvega dekleta ni pristrigel v izmoličeno mestno zmino s ščipalnikom na nosu in preverzno tankimi mečicami. Harmoniziral je stvar le v toliko umetno, da je dal elementarni emociji narodne pesmi v obdelavi še več moči, kar se mu je povsem posrečilo. Ne bomo zlepa pozabili «Jedna majka vumrla» in «Ni mi volja».

Devovi dve «Prelepa je selska dolina» in «Sem šev čez gmajnico» sta idealno obdelani. Niti ne čutiš, da sta ti dve srčkani stvarici iz kmetov prešli v salon, kjer sta pravzaprav šele uspeli. In to s preprostimi sredstvi.

Adamičeve skladbe so duhoviti zamisleki večinoma v stilu eksotičnega scherzanda. «Turopoljci» in «Sem si vzela» sta ljubkošaljivi stvarici, tako originalni, kakor jih ima samo Adamič na repertoarju. Tudi «Po vodi plava», «Črnomeljsko kolo», «Ribce» in «Iskala majka» so skladbe, ki žare v jarkolepem pestrem koloritu.

«Zvonaši» vidno napredujejo pod vodstvom požrtvovalnega in neutrudnega pevovodje g. Prelovca. Do popolnosti seve imajo še dolgo pot. Predvsem se bo moral glasovni material še izenačiti, ustvariti bo treba točno razmerje med nosilcem glasbene linije in ozadjem, izobraziti forte in skrbeti za eksotno izgovorjavo. Koliko «Zvonu» še manjka, se je najbolj opazilo pri Mokranjčevemu «Kozarju», ki zahteva nenavadno delikatne interpretacije in odtehtanosti med glasovi. Morda se nam je zdel «Kozar»

jate sliko z resnico, kar vam nudi prav prijetno zabavo. Dvorana se polni, občinstvo zavzema prostore; tu vidite vse sloje našega šentjakobskega premestja in zdi se vam, da bi jih prišlo še mnogo takih in enakih, če bi bilo gledališče večje. Oder in občinstvo sta si tu tako blizu, da se skoraj pogovarjata in ta intimnost ugodno vpliva na obče razpoloženje, pozornost je velika in sledi ji hvaležnost, zadovoljnost in priznanje.

To je šentjakobsko gledališče, ki lahko služi za vzgled, kako se dá v naših predmestjih uspešno delati. Poleg Viča je to naše edino gledališče te vrste. Kaj pa Šiška, Vodmat, Trnovo? Poleg dramskega gledališča so danes po mestih nujno potrebna mala gledališča, ki goje starejši zabavni repertoar. V Pragi so si n. pr. postavili v predmestju Nusle veliko ljudsko gledališče, kjer se igrajo starejše češke igre, ki le ob jubilejnih prilikah pridejo še na kak večji oder. Priznati se mora, da je v teh starejših igrah iz časa čitalnic, iz začetkov našega gledališča še mnogo dobrega. Pri njih prav radi pogledamo v «dobre stare čase». Te vrste repertoar bi tudi našim malim odrom priporočali. «Zveza kulturnih društev» skuša poskrbeti v prepisih dobre ljudske igre in tako omogočiti delovanje naših malih odrov. Stvar mladih agilnih ljudij je, da si po vzgledu vrlih Šentjakobčanov ustvarijo odre in uspeh jim bo plačilo za trud.

Mali oglasi

Vsakaje do 20 besedi Din. 8·—, vsakih nadaljnjih 5 besedi 1 Din. — Trgovski oglasi, dopisovanje, nepremičnine do 20 besedi 5 Din, vsakih nadaljnjih 5 besedi 2 Din. — Plača se vnaprej. (Lahko tudi v znamkah.) Na vprašanja se odgovarja le, ako je vprašanju priložena znamka za odgovor.

Službe

Knjigovodja (kinja),

izvežbana, zanesljiva in samostojna moč, izurjena tudi v korespondenci in strojepisju se išče takoj za tovarniško podjetje v Ljubljani. Ponudbe je poslati na upravništvo «Jutra» (kjer se izvé tudi naslov) pod šifro: «Knjigovodstvo 254». 677

Kontoristinja,

samostojna slovenska in nemška korespondentinja, izurjena strojepiska in stenografinja se pod ugodnimi pogoji takoj sprejme za tovarniško podjetje v Ljubljani. Ponudbe je poslati na upravništvo «Jutra» pod šifro: «Kontoristinja 254». 676

Primerne službe

išče vdova po drž. uradniku, bivša učiteljica, ki govori srbohrvatski, slovenski in nemški, pri obitelji, oziroma v kakem kopališču ali letovišču. Naslov pod 3 na upravništvo „Jutra". 716

Poštenega učenca

za pekovsko obrt sprejmem. Hrano, obleko in stanovanje ima prosto. Jožef Bajželj, pek, Železniki 39, Gorenjsko. 629

Učenca 715

se sprejme v modni in galanterijski trgovini Jakob Lah, Maribor, Glavni trg 2. Hrana in stanovanje v hiši.

Nepremičnine

V bližini Maribora

je na prodaj stavba, pripravna za manjšo tovarno ali pa večjo mizarsko ali slično delavnico. — Informacije daje Ljud. Kranjc, Maribor, Mestna hranilnica. 744

Krasna **grajščinska posestva** pri Mariboru in Ptuju. Pojasnila samo resnim samokupcem.

Cedna vila podobna hiša, ki je takoj na razpolago, z velikim vrtom in polji, 250.000 in 500.000 K.

Velika **trgovska hiša,** tudi za industrijo pripravna, 2,000.000 K.

Strojarija s hišo in velikim svetom.

Hotel, najboljša lega, dva milijona kron.

Nočni lokal, popolnoma opremljen, 700.000 K.

Velik blok hiš, moderen, 1,600.000 K.

Moderna **vila** 800.000 K.

Odkup specerijske trgovine in vinotoča. 180.000 K.

Fabrikacija likerjev. išče se družbenik, 50.000 do 100.000 K. — Znamka za odgovor.

Pisarna za posestva „RAPID", Maribor, Gosposka 28. 782

Dopisovanje

Mlad Hrvat

z akad. izobrazbo, čedno zunanjostjo, se želi vsled pomanjkanja znanja v tukajšnji družbi seznaniti z mlado značajno gospodično, večje in lepe postave v svrho zabavne konverzacije v slovenskem, češkem, nemškem ali italijanskem jeziku. Dopisi pod «Konverzacija» na upravo «Jutra». 743

Akademik,

jurist, sedaj v državni službi, želi znanja v svrho ženitve z veselo gospodično, ki ima nekaj premoženja. Dopise s sliko do 30. marca pod «Molčečnost zajamčena» na upravo «Jutra». 731

Razno

Sprejme se dijak 750

na hrano in stanovanje. Naslov v upravi «Jutra».

Otroški voziček

se kupi. Ponudbe na upravo „Jutra" pod „Otroški voziček".

„DRAGICA“

Francoski roman spisal G. M. de Bièvre.

Videlo se je, da dobimo vroč dan, kar puhtelo je iz tal. Šla sem čez velik travnik, na katerem se je pasla čreda. Sredi travnika je stal ogromen, senčnat hrast. Bala sem se krav in njih ostrih rogov, zato sem se spustila v tek. Kar naenkrat zaslišim, da me nekdo kliče:

«Dragica, halo, Dragica!»

To je bil Lip, ki je ležal pod hrastom. Vsa zasopla sem pribežala k njemu.

«O, srce mi tako bije, tako bije, da bo počilo!» sem vzkliknila. «Še dihati ne morem ... preveč sem tekla ... na, poslušaj!»

Legla sem v travo poleg Lipa, prijela njegovo glavo in jo pritisnila na svojo bluzo.

«Zares bije, kar na glas bije, čisto blizu je,» je dejal resno.

Jezno sem ga sunila, da je padel vznak na travo in tako obležal z bilko v ustih.

«Surovina!» sem zavpila.

«Zakaj? Surovina, ker se mi zdi, da ti srce bije?»

«Da, kdor je olikan, galanten, mora reči ... že sam dobro veš, kako.»

«Prav zares ne.»

«Imaš pač kratek spomin. Ali je ne ljubiš več?»

«Katero pa?»

«Njo, katere srce je daleč, Klavdijo.»

«Pravkar sem te hotel poprašati, kako je z njenim zdravjem, pa si me prehitela. Kako je z njo? Ali je dobro spala?»

«Izvrstno. Nobenih bolečin nima več. Sanjalo se ji je, tako mi je pripovedovala, da jo je nekdo poljubil na čevljček — kakor papeža.»

Lip je napravil gizdalinski obraz in to me je ujezilo. Začel je žvižgati neko zmagoslavno koračnico in nato dejal:

«To se ji je sanjalo? — Meni tudi! Najine sanje so se srečale ...»

v kolobarju ustavile pred nama, kakor da naju hočejo poslušati. Skočila sem pokonci in napravila gesto, kakor jo napravljamo kadar se v družbi predstavljamo; pokazala sem na Lipa:

«Čast mi je, dame moje, da vam predstavim pristnega francoskega kavalirja. Je take narave, da poljublja damam nožice!»

Lip je vstal, dvignil klobuk, pozdravil popolnoma resno vse navzoče in zopet legel v travo.

«Lip,» sem rekla in udarila z rokami, «sramuj se! — Reci mi, da se sramuješ!»

Napravil je šobo in odgovoril: «Sramovati se? Čemu? Zato, ker sem bil v milosti pri dami, ki je vredna vsega spoštovanja?»

«Milost! Nesramnost od tiste, ki si dovoli kaj takega in neumnost od tistega, ki kaj takega stori. Gledala sem vaju skozi grmičevje in ti si bil skozinskoz smešen. Tvoj nos je ranil Klavdijo, ne pa kamen. Ti si ustvarjen za taka romantična junaštva, za katera bi bil zmožen kvečjem kak napudran marki iz starih časov, ne pa tak nepridiprav, ki bi rad igral zaljubljenca. Kako se je norčevala nad teboj, ko bi le vedel! Smejali sva se obe; igrati takega norca!»

«Precej razburjena si danes!» je dejal Lip in bil pri tem silno zadovoljen.

Skušala sem, da bi ostala hladnokrvna in da bi zopet njega nadvladala.

«Pravico imam do tega,» sem rekla resno.

«Na nogi! O, kako nežno in pesniško je to,» sem ga zavrnila ironično.

Krave so prišle iskat sence in so se

«Ne zlorabljaj svoje pravice!»

«Neumnost! Kdo naj bo odgovoren za svojo naravo?! — Tega ti ne veš? Da mi očitaš mojo naravo? To je isto kot da jaz očitam tebi, da imaš tako dolg nos. Ta nos pa imaš od svojih starišev in jaz imam svojo razburljivost tudi od njih. Kaj za to, če imamo radi ali neradi te njihove lastnosti, podedovane so, plavaj torej v vodah svojih prednikov!»

«In kdor nima starišev,» je vprašal Lip, čudeč se moji modrosti, «ali naj hodi svojo lastno pot?»

«Taka neumnost!» sem rekla in se trudila, da bi ga nadvladala popolnoma. «Poglej to malo gosjo pastirico tam ono stran pašnikov — ta ima tudi prednike, prav tako kot ti in jaz in vsi ljudje. Ne, prav zares, tako neveden ne sme biti človek!»

Nekaj smelega sem se domislila in skočila sem proč in zavpila: «O, nekaj mi je med potjo padlo v čevljček!»

«Sleči ga!» je rekel Lip ravnodušno.

«Vrvica se mi je zavozljala.»

«Pa jo prereži!»

Pa sem se sezula in mislila, da stresem iz čevlja bogve koliko peska — pa ni bilo nič druzega kot ena sama mala bilka.

«Ta te je tako tiščala? Ti imaš pa res jako nežno kožo!»

In začel se je smejati, da se je kar valjal po travi.

«Ha, ha! Imenitno, mucika je pokazala svoje tačice!»

Tačice! Pri Klavdiji je bilo pa drugače. Tam jo je ta v istem slučaju obožaval. Ne bom tajila, tudi moja nogavica je bila raztrgana, to sem pozabila in iz razpoke so gledali moji prstki, prav tako nežni in ljubki, kakor pri nimfi, pa čeprav je moj sorodnik. Tako rada sem imela te rožaste nohte, seveda za Lipa, ki se je delal iz vsega norca, so bili samo nekaj komičnega.

Zopet sem se razjezila. Lip je nadaljeval, dasi sem že odprla usta, da bi se nad njim znesla: «No, če boš nogavice svojega moža tako krpala kot svoje, potem ne boš posebno dobra gospodinja. To je dobro, da samo jaz vem, kako si površna, sicer bi bilo to slabo priporočilo za tvoje ženine. Pa le brez skrbi, ne izdam te.»

To zasmehovanje me je jezilo in že sem mu hotela eno krepko zasoliti. Samo da bi molčal.

Začel se je pripogibati in občudovati, kot da gleda kako posebnost v zbirki izvanrednih hroščev.

«Izvanredno, zares izvaredno!» je dejal.

«Jenjaj!» sem mu zagrozila, «sicer nisem odgovorna za to, kar se ti zgodi!»

«Le mirno, punčka!» je dejal, kot da je moj stric.

Skočila sem kvišku. Jaz, punčka?! —Tako torej misli o meni, zanj sem jaz samo punčka!

«Kmalu vidite, da so punčke ljubljene od mož! Srčkana in lepa kot sem, dosežem še kaj več kot se vam sanja in to tudi dokažem!»

«Zato si mnogo premajhna!»

Da bi bil Calbo v tem trenutku navzoč, takoj bi mu ponudila roko in mu zaklicala: «Vzemite me, odpeljite me, vaša sem!» — Premajhna! Meni kaj takega reči! Ko sem vendar imela samo eno edino željo, da sem že omožena, da me ta hudobijar občuduje, da ga vlečem, da me spoštuje in da ga primoram, da časti gospo vojvodinjo. Skoro bi mu izdala svojo skrivnost; kmalu bi mu vse povedala, tako me je peklo, da bi ga pripravila do tega, da postane osupnjen. Lip pa me ni pustil govoriti. Vstal je in me je zelo lepo prosil: «Pazite nase, milostiva, vreme se izpreminja, pripravlja se k viharju. Opozarjam vas radi vas samih, vi stojite na prepihu!»

Gledal je naokrog in rekel svečano: «Na vsak način. Silno vleče od izrezka pod vratom do luknjice na nogavici. Prosim vas, ne ostanite tu, prehladite se, nahodni postanete in kihali boste! — Vseknite se, gospodična Dragica!»

Preveč sramovanja je bilo to zame. Kar srbelo me je v roki in predno sem vedela, kaj delam, pak, pok — in Lip je dobil dve klofuti.

Pa se je moja jeza kar naenkrat pologla.

Sram me je bilo in žal mi je bilo in rekla sem mu: «Lip, dragec Lip, res nisem vedela, kaj sem storila!»

«Saj vem, si že prej povedala, da je bila ta roka tvoje stare matere, ki me je sedaj oklofutala,» je rekel jokavo

Kaj jaz vem zakaj sem objela Lipa in ga prosila za odpuščanje: poljubila sem ga, poljubljala — iz vsega srca.

Naenkrat sem obstala; kajti zagledala sem Španca, ki je prihajal po travniku in gledal nemo najino objemanje. Nič nisem bila v zadregi, pač pa sem pokazala, da znam obvladati situacijo, da imam popolno prisotnost duha in z majestetnim izrazom sem opravičila svoje dejanje.

«To je moj prijateljček iz malih let, otroče, pravi otročiček, ki ga moraš najprej kaznovati in potem zopet rad imeti.»

Napravila sem Lipu poklon, kakor na dvoru, poklon, ki bi ne delal sramote samemu Eskurialu.

«Zbogom, gospod nečak!»

Obrnila sem se h Calbu.

«Dovolite mi svojo roko, vojvoda!»

Veličanstveno sem pobrala svoj čevljček, ki je ležal v travi, ne da bi ga oblekla, kar je ugajalo celo vojvodi, ki je bil navajen na kastilijansko grandezzo, podala sem roko vojvodi in odšla z njim ponosno, prav nič nisem šepala, čeprav me je bodlo v nogo.

Lip je obstal na travniku kakor od stele zadet, je gledal za menoj, oči bleščeče, ves preplašen in zmeden od moje jeze in mojega kesanja. Bil je premagan in zmagovalec: premagan, ker so mu lica gorela, zmagovalec, ker sem ga poljubila.

O Lip, Lip! — Jaz, revica! Neumen otrok! Zakaj si me pustil, da sem šla!

(Dalje prihodnjič.)

Ali ste že čitali novo številko „NJIVE“?

Prodaja lesa.

Oskrbništvo grajščine Edm. Attemsa v Brežicah ima naprodaj

600 m³ smrekovega okroglega lesa

iz letošnje sečnje in sprejema ponudbe veljajoče loko gozd ali franko vagon Brežice do **1. aprila t. l.**

Gozd je približno 9 kilometrov od železnice oddaljen in leži blizu okrajne ceste. 740

KRMILNO SLAMO

dobavlja po vagonih

Anton Birgmayer v Mariboru. 762

Perfektna slovenska, srbo-hrvatska, nemška

stenografinja in strojepiska

se išče za takojšen nastop za

Bankhaus Leo Lederer, Sombor (Bačka). 742

Projekte kakor tudi izvršitev

vodnih naprav

za izkoriščanje vodnih sil

po najmodernejših principih na podlagi 25letnih izkušenj v predmetni stroki

„SLOGRAD“

slovenska gradbena in industrijska d. d.

Ljubljana

tehn. pisarna v tovarni Keršič, Spodnja Šiška.

Telefon interurban št. 180. 358

Več kolporterjev sprejme upravništvo „Jutra“, Prešernova ulica, nasproti glavne pošte.

Obvestilo.

Obveščava cenj odjemalce in p. n. občinstvo, da sprejemava nova dela in popravila po najnižjih cenah. **Gotovi čevlji v zalogi. Turistovski čevlji domačega izdelka.** 349

Ant. in Jož. Brajer-Kapele

Ljubljana, Turjaški trg (Breg) št. 1.

Proda se takoj

v večjem industrijskem kraju, sedežu raznih oblasti, na Dolenjskem ob glavni žel. progi

hiša z gostilno in mesarijo,

hlevom, klalnico, ledenico, velikim zelenjadnim vrtom, njivo i. dr., po ugodni ceni. Posredovalci izključeni. Naslov pove upravništvo «Jutra». 726

Dr. Pavel Avramović

se je preselil

s Starega trga št. 30

v Frančiškansko ulico št. 10

I. nadstropje, nad lekarno Piccoli in tam redno ordinira

od 9. do 11. ure dopoldne in od 2. do 4. ure popoldne. 725

Kupi se

prav dobro ohranjena in če mogoče

kompletna hišna oprava

boljše vrste, za tri do štiri sobe z inventarjem vred. Ponudbe na «No. 1000» poštno ležeče Zagreb. 733

Dvoje posestev

z gospodarskimi poslopji, njivami, travniki, gozdovi itd. na Dolenjskem se po ugodni ceni proda. 694

Anton Boc,

Dol. Podboršt, Pošta Trebnje-Ponikve.

Ivan Magdič

krojač 692

se priporoča za spomladansko sezono

Ljubljana, Gledališka ulica 7

Kdor hoče kaj prodati
Kdor hoče kaj kupiti
Kdor išče službe itd.
— inseriraj v „Jutru“

Priporočajo se:

Skladišča:
Balkan, d. d., Dunajska c. 33 [d. p.]

Spedicija:
Balkan, d. d., Dunajska c. 33 [d. p.]

„Orient“ d. d., Sodna ulica štev. 3, telefon 463.

Trgovine:
L. Mikuš, izdelovanje dežnikov, Mestni trg 15

Derenda Fran, kontekcija, manufaktura na debelo, najnižje cene, Emonska cesta 8.

J. Kostevc, manufakturna trgovina, Sv. Petra cesta.

A. Zibert, Prešernova ulica, priporoča svojo veliko zalogo čevljev.

I. Fon, specerijska in delikatesna trgovina, Stari trg 6

Matej Orehek, modna trgovina in zaloga čevljev, Kolodvorska ul. 26.

Mehanična delavnica: [d. p.]
Bar Franc, Cank. nabr. 5 Tel. 407

Puškarji:
Kaiser F. K., Selenburgova ul. 6.

Pisalni stroji: [d. p.]
Bar Franc, Cank. nabr. 5 Tel. 407.

Modistka Iva Siler, Kongresni trg 6.

Kleparstvo:
T. Korn, Poljanska cesta 8

Razmnoževalni aparati: [d. p.]
Bar Franc, Cank. nabr. 5 Tel. 407.

M. Schubert, Kongresni trg.

Brusovnica:
Vekoslav Vanino, Stari trg.

Ure, zlatnina in srebrnina, Ivan Pakiž, Stari trg 20.

Obleka, perilo. Fran Kraškovič, Stari trg št. 22. Nizke cene.

Modna trgovina Peter Sterk, Stari trg 18. Nizke cene.

Trgovina z mešanim blagom J. Lončar, Sv. Petra cesta 36.

F. Fajdiga sin, zaloga pohištva, Ljubljana, Sv. Petra cesta štev. 7. Ustanovljena l. 1879.

A. Fuchs, trgovina z zlatnino, srebrnino, urami itd. Selenburgova ulica.

A. Ožanič, galanterija na debelo in drobno, Janez Trdinova ulica.

Kože divjačine, vsake vrste, tudi zajčje, kupuje trgovina z usnjem D. Zdravič, Ljubljana, Sv. Florijana ulica 9.

„Ilirija“, lesna trgovska in industrijska družba, Ljubljana, kralja Petra trg št. 8.

Finančnika (-ico)

od K 50.000·— naprej se **išče takoj** za dobro vpeljani predmet, ki se potrebuje vsak dan. Želi se sotrudništvo. Taki, ki imajo kako **malo skladišče** ali **lokal**, imajo prednost. — Ponudbe pod **„Visoki dohodki“** do 25. marca 1922 na upravo „Jutra“. 74

MENJALNICA

v Prešernovi ulici štev. 44/46

prodaja in kupuje

vse vrste **valut** po najugodnejših cenah.

748 **Reicher & Turk.**

Stroji za obdelovanje lesa

Turbine

Zvonovi 1665

Strojne tovarne in livarne d. d., Ljubljana

Domače vesti

* **Karagjorgjev konak.** Kralj Aleksander namerava zgraditi vilo na Oplencu poleg kraljeve cerkve. Sedanji Karagjorgjev konak, ki se primerno renovira, se bo dal na razpolago ferijalnemu savezu jugoslovanske omladine.

* **Sirote čestitajo kralju k zaroki.** Kakor poročajo iz Beograda, je kralj Aleksander v petek dopoldne v posebni avdijenci sprejel šest deklic in štiri dečke, sirote iz «Sirotskega doma» v Kamenici. Deputacija sirot je kralju čestitala k njegovi zaroki in mu pri tej priliki deklamirala lepe srbske pesmi. Kralj je bil vzradoščen in je obljubil «Sirotskemu domu» svojo trajno naklonjenost.

* **Odlikovani delegati.** Naša vlada je odlikovala z redom sv. Save in Belega orla vse člane češkoslovaške, poljske in romunske delegacije, ki so sodelovali na konferenci v Beogradu.

* **Dr. Boža Marković v Mariboru.** Včeraj je prispel v Maribor predsednik osrednjega odbora Jugoslovanske Matice v Beogradu, vseučiliški profesor dr. Boža Marković, da prisostvuje pokrajinskemu zboru za Slovenijo, ki se vrši danes v Mariboru.

* **Težka naloga.** V Beogradu začne dne 25. marca svoje zasedanje duhovno sodišče, katero čaka ogromno delo. Vloženih je pri tem sodišču nad 5000 prošenj za ločitev zakona.

* **Kovanje drobža.** Financijski odbor v finančnem ministrstvu je sklenil, da se stornira en del pogodbe za kovanje drobiža, sklenjene z neko dunajsko tvrdko, ker je trošek za kovanje komadov po 10 par mnogo višji, nego vrednost denarja.. Del pogodbe, ki ostane pravomočen, se tiče kovanja drobiža po 25 par.

* **Odprto pismo načelniku oddelka za socijalno politiko v Ljubljani** priobčuje v «Napreju» narodni poslanec Ivan Tokan, ki vprašuje, kako je prišlo do tega, da se nahajata istočasno v Dubrovniku minister dr. Žerjav in zdravnik dr. Hans iz Topolščice. Od informirane strani se nam poroča, da zdravnika dr. Hansa na Topolščici sploh nikdar ni bilo. Identičen bi pa utegnil biti ž njim dr. Haus, zdravnik na Golniku, ki tamkaj pripravlja kot špecijalist za pljučne bolezni modern sanatorij za tuberkulozne. Dr. Haus je bil — bržčas kot edini in najboljši špecijalist invalidske uprave — ta teden od ministrstva za socijalno politiko poslan za nekaj dni v Gruž v uradnih poslih, ki so v zvezi z lečenjem tuberkuloznih invalidov v tem obmorskem kraju ter se nahaja, kolikor je znano, že na povratku. Za časa njegovega odsotstva ga na Golniku, kjer se sedaj nahaja 34 bolnikov, nadomešča zdravnik iz Kranja dr. De Gleria. Da bi odpotoval v Dalmacijo uradni zdravnik iz Topolščice dr. Trenz, ne odgovarja resnici. Sumničenje gosp. poslanca je torej povsem neosnovano.

* **Izpremembe v državni službi.** Okrajni glavar Ivan Lininger je od oddelka za notranje zadeve pokrajinske uprave v Ljubljani premeščen k okrajnemu glavarstvu v Radovljici v nadaljnje službovanje. — Za okrajne komisarje na dosedanjih službenih mestih so imenovani: provizorna vladna koncipista Fran Rodošek in dr. Ivan Vrečer pri okrajnem glavarstvu v Mariboru, provizorni vladni koncipist dr. Vladimir Fohn pri okrajnem glavarstvu v Radovljici, provizorni vladni koncipist Zvonko Bratina pri okrajnem glavarstvu v Ptuju in vladni koncipist dr. Alojzij Trstenjak pri okrajnem glavarstvu v Slovenjgradcu. — Minister pravde je imenoval za namestnika predsednika obrtnega sodišča v Ljubljani deželnosodnega svetnika pri deželnem sodišču v Ljubljani Petra Keršiča. Dr. Iko Est je imenovan za tajnika v IX. činovnem razredu v staležu gradbene direkcije v Ljubljani pa gospod Dr. Friderik Gaischeg, začasni okrožni zdravnik v Št. Juriju ob Ščavnici je razrešen svoje službe. Provizorni okrajni zdravnik dr. Mihael Podlesnik, ki je prideljen okrajnemu glavarstvu v Mariboru, je imenovan za definitivnega okrajnega zdravnika na istem službenem mestu.

* **Vprašanje Rogaške Slatine.** Kakor čujemo je v toku akcija, da se naj državno zdravilišče Rogaška Slatina proda privatnim podjetnikom. Res je, da se to naše najlepše zdravilišče pod birokratsko državno upravo ne more razvijati. Na drugi strani se nam zdi nedopustno, da se ta dragocena posest kratkomalo izroči privatni eksploataciji. Ako se res misli na izpremembo lastništva, potem bi bil še najbolj priporočljiv mešani sistem; zdravilišče naj bi se izročilo družbi, pri kateri bi imela država vsaj 50 odst. udeležbe. Na ta način bi privatna podjetnost imela dovolj priline se uveljaviti v prilog zdravemu razvoju Rogaške Slatine.

* **Lepa zmaga napredne omladine na ljubljanski univerzi.** Včeraj se je vršil ves dan v zbornici ljubljanske univerze občni zbor «Podpornega društva jugoslovanskih akademikov», ki je glavna ekonomska institucija ljubljanske akademske omladine. Udeležba na občnem zboru je bila nad vse pričakovanje ogromna, saj je vsa omladina z napetostjo pričakovala rezultat volitev za upravni odbor te naše vse naše akademske organizacije. Volilna borba je bila zato ostra in je v mnogem spominjala na čas, ki je obhajala na zagrebški univerzi. Pri volitvah, ki so se vršile ves popoldan, je bila glavna ost seveda kot običajno naperjena proti napredni omladini, ki je organizirana v jugosl. naprednem akademskem društvu «Jadran». Tri klerikalna društva grupa nezavisnih akademikov in celo akademiki iz anektiranega Primorja so se zaman trudili, da bi porazili napredno omladino, organizirano v «Jadranu». Iz rezultata volitev so mogli spoznati, da je bila njih nezmiselna borba povsem brezuspešna. Dasi so bile postavljene štiri liste, si je vendar društvo «Jadran» priborilo polovico vseh funkcijskih mandatov, to je 14. V centralnem odboru ima napredna omladina poleg predsednika še 4 odbornike, torej absolutno večino. Predsednikom je bil s 260 glasovi izvoljen tov. Branko Hus, stud. phil. Klerikalna omladina je tudi to pot ostala v znatni manjšini.

* **Ciril-Metodova podružnica v Šiški.** Poročajo nam: Dne 13. marca se je vršil občni zbor podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda v Šiški ob zelo pičli udeležbi. To je pač jasen dokaz, da se Šiškarji le malo zanimajo za to prekoristno družbo. Tu ne izvzemamo niti učiteljstva, ki bi se vendar moralo zavedati važnosti Ciril-Metodove družbe. Po kratkem otvoritvenem nagovoru predsednika, poročilom tajnika in blagajnika se je vršila volitev novega odbora za poslovno leto 1922. Izvoljeni so: za predsednika Albin Adlešič, za podpredsednika Jakob Furlan, za tajnika Joža Burja in za blagajnika Nande Tušar.

* **Smrtna kosa.** Dne 14. marca je umrl zaveden Slovenec Ivan Vivoda v Cerknici. Bil je vseskozi pošten in povsod jako priljubljen. Umrli je bil svojčas v Nemčiji in Franciji, slednjič pa v Ameriki in se je pred kratkim od tam vrnil v domovino. V nadi, da bo našel mir in srečo v krogu svojih dragih domačih, je moral umreti v starosti 30 let. — V Ljubljani je umrl posestnik g. Tomaž Starin. Blag jima spomin!

* **Nov kazenski zagovornik.** Višje deželno sodišče v Ljubljani je sprejelo Josipa Zorzija, namestnika državnega pravdnika v p. v Mariboru, v imenik kazenskih zagovornikov svojega okoliša.

* **Čudna pomota ljubljanske policije.** Policijski organi po Ljubljani so iskali pretečeni četrtek popoldne po trafikah «Delavski list», glasilo SSDU, češ da je konfisciran. Tudi pošta je dobila nalog, da lista ne razpošlje. Mi smo list dobili v roke in gledali, kaj je hudega v njem, pa nismo mogli ničesar najti. Doznali smo, da je predsedstvo pokrajinske uprave zaradi nedolžne omembe pokrajinske hotelo povzročiti zaplembo, a državno pravdništvo želji ni ustreglo, ker se mora držati zakonov in ne more opravljati službe osebnega odvetnika kakega državnega organa. Policija je pa med tem vprizorila konfiskacijski pogon proti listu, ki ni bil konfisciran. Šele v soboto je vsled protesta uprave nekonfiscirane lista dognala policija, da se je pripetila — pomota vsled zamenjave z nekim drugim listom.

* **«Zagreber Tagblatt».** Znani nemški zagrebški dnevnik «Agramer Tagblatt» je spremenil svoje ime v «Zagreber Tagblatt». Priznati moramo, da se nam zdi ta sprememba («Agramer» je tu povsem historičnega značaja) ravno tako potrebna, kakor če bi n. pr. kdo zahteval zaradi tega, ker je stari g. Voss pred sto leti umrl, da se prekrsti «Vossische Zeitung» v «Ullstein Zeitung», ali pa Slovenski Narod» v «Slovensko pleme». Preostaja le še, da dobimo v Mariboru «Maribohrer Zeitung» in v Celju «Celjeer Tagblatt». Purizem je dobra stvar, ima pa svoje meje.

* **«Marburger Zeitung»** bi se imela včeraj zagovarjati pred sodiščem zaradi nekega dopisa proti orožnikom v Marenbergu. Senat je sklenil, da spada zadeva pred porotno sodišče.

* **Gdč. Josipina Čarman,** skladiščarka v Deln. tiskarni, nas naproša, da ugotovimo, da ona ni identična z Josipino Čarman, aretirano vsled tatvine, kakor je priobčil «Slovenec» v svoji 59. številki.

* **«Cercle francais» v Mariboru.** V Mariboru se je ustanovil «Cercle francais». Ustanovni občni zbor se je vršil v četrtek zvečer v tamkajšnjem moškem učiteljišču. Za predsednico je bila izvoljena gospa general Maistrova, za podpredsednika pa odvetnik dr. Smodlaka. Društvo bo gojilo poznavanje francoskega jezika in francoske kulture. Do sedaj je pristopilo že 100 članov.

* **Nesreča z mino.** V tržaško bolnico so pripeljali predvčerajšnjim dva rudarja, Blaža Benčiča in Matijo Markesiča, oba iz Oprtlja. Rudarja sta imela opravka z mino, ki se je nahajala v rudniku Sv. Štefana pri Pazinu. Nesreča je hotela, da je mina eksplodirala in oba rudarja težko poškodovala.

* **Nesreča.** Včeraj dopoldne se je v Vrbanovi ulici v Mariboru prevrnil voz sena, last župnišča. Pri tem je prišel 45-letni hlapec Anton Tomažič pod voz, ki mu je popolnoma zdrobil levo roko nad laktom. Ponesrečencu je roka visela samo še na koži. Prepeljali so ga takoj v bolnico.

* **Požar. Pri sv. Pankracu v mariborskem okraju** je veleposestniku Kosetniku vnišil požar skoraj vsa stanovanjska in gospodarska poslopja. Pogorelo je vse žito, krma in kmetijsko orodje. Živino so še pravočasno rešili. Ker je posestvo visoko v hribih, je bilo gašenje seveda nemogoče. Škoda znaša nad milijon kron.

* **Iz Radićeve republike.** Pretekli torek so vaščani iz Novakov začeli orati in obdelovati njive, ki pripadajo državnemu posestvu Maksimir. V to «agrarno operacijo» pa se je začela vmešavati zagrebška policija, ki je dobila nalog, da odstrani nepoklicane «agrarce». Bilo je nad 70 kmetijskih ljudi, katerim ni šlo v glavo, zakaj jih policija moti v njihovem početju. Posebno živahno je remonstriral Ivan Hužek, ki je kričal nad policijo «Mi ne gremo nikamor, storite z nami, kar hočete». Huzek se je tudi dejanski upiral policiji. Bil je aretiran in izročen sodišču.

* **Obsojen avstrijski komunistični agitator.** Mariborsko sodišče je obsodilo včeraj Josipa Gerberja iz Avstrije na eno leto strogega zapora, ker je prenašal komunistične letake v našo državo. Njegova pomagača Štefan Tičar in Janez Janežič pa sta dobila vsak po 3 mesece težke ječe. Gerber bo po prestani kazni tudi izgnan kot nadležen tujec iz naše države.

* **Čudni trije kralji.** Po stari navadi so tudi v Mariboru hodili trije kralji od hiše do hiše in pobirali darove. Imeli pa so s seboj še tri spremljevalce, ki so imeli nalogo, da skrbe, da bodo darovi čim obilnejši in so zato stikali po tujih žepih. Trije kralji in njihovi spremljevalci so bili seveda izročeni roki pravice. Eden izmed čudnih patronov, neki Gselmann, jutrove dežele je bil včeraj zaradi tatvine obsojen na 5 mesecev ječe.

* **Tatvine in goljufije.** V kamnolomu tvrdke Majhenič, Koser & Prosnitz v Zalogu je bilo ukradeno 10 kilogramov dinamo, 5 kilogramov dinamita in 32 metrov vžigalne vrvice. Tatovom še niso prišli na sled. — Hranilnica in posojilnica v Kamniku je bila s ponarejeno menico ogoljufana za 9500 kron. — Na premikalnem kolodvoru Južne železnice v Ljubljani je bil ukraden zaboj sardin v vrednosti 3000 kron. Zaboj je bil namenjen tvrdki I. Valentin v Zagrebu.

Objave

* *Javnosti. V pondeljek dne 20. t. m. se vabi ljubljansko občinstvo na manifestacijski shod, ki se vrši pred univerzo ob 17. uri prigodom obletnice aneksije Primorja.*

* *Pred žrebanjem.* Samo v nedeljo 19. t. m. bo «srečkin dan», ko se bo vsakemu in povsod ponujala srečka Kola sester. Marskdo bi kupil še srečko, pa ne ljubi se mu in pozabi vprašati po nji v kavarni ali trafiki. Naša mladina jih bo ponujala po ulicah in stanovanjih, naj jih nihče ne odpodi, saj en dinar je dandanes le malenkost, kolu pa se le nabere vsota, s katero se pomaga revežem.

* *Kranjska podružnica S. P. D.* otvori planinsko sezono z veselico na Šmarjetni gori dne 25. t. m. Začetek ob 15. uri. — Vstopnina 3 Din. — K najobilnejši udeležbi vabi odbor.

* *Gorliška podružnica SPD.* ima redne sestanke vsak petek ob 20. uri v Narodni kavarni, kjer se določajo izleti. Načrti teh bodo vsakikrat razobešeni v oknu kavarne Slon v pondeljek, torek in sredo za prihodnjo nedeljo. — Odbor.

* *V Kamniško Bistrico* se že lahko prihaja, ker ni več snega in je suha pot. Tudi cvetlice že ob poti cvetejo in v koči je najboljša postrežba.

* *«Drava».* Dne 15. marca je prevzelo *narodno železničarsko glasbeno društvo* «Drava» v Mariboru ves godbeni inventar bivše delavniške godbe (Südbahn Werkstättenkapelle) z katerim dnem je prenehalo delovanje tega društva. Podpisano društvo je ustanovilo istočasno lastno godbo na pihala in lok, katera je cenjenemu občinstvu na razpolago. Reflektanti na godbo naj pošljejo tozadevne prošnje na sledeči naslov predsednika A. Lukačiča, koroški kolodvor, Maribor.

* *Slovensko zdravniško društvo v Ljubljani.* Dne 23. t. m. ob petih popoldne se vrši sestanek Slovenskega zdravniškega društva na dermatološkem oddelku splošne bolnice z dnevnim redom: 1.) Poročilo predsednika. 2.) Doneski k terapiji Syphilis s Salvarsanom iz oddelka prim. drja Gregoriča, predava asistent dr. Virant. 3.) Slučajnosti.

* *«Organizacija krojaških mojstrov in mojstric za Slovenijo v Celju* priredi dne 25. marca 1922. ob pol deveti uri predpoldne v hotelu «Pri Pošti» v Celju svoj letošnji občni zbor. Ker se bo pri tem zborovanju razpravljalo o važnih strokovnih zadevah, posebno o protestu proti prepovedi uvažanja luksuznega blaga, svile itd. iz inozemstva, se obilna udeležba tudi nečlanom priporoča.

* *Zbirka starejšinske organizacije za slovenske dijake na Češkem.* Doslej je bilo izkazanih K 51.150·—. Nadaljni prispevki: Ivan Vašič 400 K; zbirka podružnice Jugoslovanske Union-banke mesto venca na grob gospoda Gombača po 400 K; Praprotnik, dr. Paulis po 200 K; dr Brezigar po 120 K; Staša Bežek, dr. Suyer, Terpin po 100 K; Ramovš, Jakše, Fröhlich, Vaso Suyer, po 80 K; Kazafura 50 K; Grum 40 K; Grum, Brezigar, Reitz, Kollars po 30 K; Mila Kvartič 20 K; Korenini Faldiga, Beneš, Miklavčič, Černe, Adamič, Schichan, Juta Zarnik, Erna Korenini, Dragica Schein, Pepca Pristav, skupaj, 2.300 K; zbirka gospe Erne Burger v Radečah: po 400 K: notar Franc Burger, Aleks Podvinec, po 300 K: dr. Homan, Anton Krisper, Ivanka Schmidt, Anton Polanc, po 100 K: Franja Černe, po 40 K: E. Kunst, prof. Rant — skupaj 2.180 K. Skupna vsota 56.030 K.

* *Koncert v hotelu Tivoli v Ljubljani.* V nedeljo dne 19. t. m. od 15. do 20. ure. Godba Dravske divizije. Vstopnina prosta. Se priporoča Vek. Doiničar.

Dopisi

CERKNICA.

Bliskoma se je dne 15. t. m. razširila po Cerknici vest, da je umrl naš dolgoletni zdravnik dr. Červeny Josip v Leonišču v Ljubljani, kamor se je podal pred kakimi desetimi dnevi, da se podvrže operaciji. «Naš paničku», kakor smo ga splošno nazivali, je bil rodom Čeh. Rodil se je leta 1870. v Terezini pri Brozany. Medicino je študiral v Pragi. Ko je svoje študije dokončal, je nastopil kot okrožni zdravnik prvo službo v Cerknici, kjer je služboval do smrti. Izvrševal je svojo službo kaj vestno skozi celo dobo 22 let. Dokaz njegove vestnosti je že to, da je imel več let poleg naporne službe v Cerknici, tedensko uradne dneve v Logatcu, kakor tudi v Ložu, kjer ni bilo nobenega okrožnega zdravnika. Bil je izvrsten zdravnik, katerega bo imelo prebivalstvo tukajšnjega političnega okraja vedno v spominu. Osobito revni sloji ga bodo pogrešali, katerim je bil zelo velik dobrotnik. —

Vkljub prenaporne zdravniške službe je v prostem času, katerega je imel zelo malo, rad zahajal v družbo, kjer je kaj rad debatiral o političnih vprašanjih, ter nas vedno točno informiral o češki politiki. Bil je ves čas bivanja v Cerknici zvest pristaš demokratske stranke. Zanimal se je vedno za domača politična in gospodarska vprašanja.

Bil je Slovan z dušo, telom. Najsrečnejši dan njegovega življenja je bil dan osvobojenja Čehov kakor Jugoslovanov. V vojnem času je komaj premagoval svoj narodni čut. Uteho svojim čustvom je našel, če je zamogel zaupati prijatelju, da je njegova edina želja — pogin Avstrije, nemštva sploh in osvoboditev Jugoslovanov. Uresničile so se njegove želje, doživel jih je, toda žal premalo časa za človeka, ki ljubi svoj in bratski slovenski narod.

Sokolsko društvo v Cerknici zgubi z njim svojega najzvestejšega člana. Nikdar nismo odšli iz njegovega stanovanja praznih rok, če smo ga prosili za podporo temu ali drugemu društvu. Udeleževal se je s svojo soprogo redno vseh naših naprednih društvenih prireditev in se veselil nad uspehom z nami. V družbi je bil zabaven in dovtipen. Koliko mu je bilo veselje, kadar je prejel od tukajšnjega «Sokola» kak pismen poziv, ko je čital namesto «gospod» brat Červeny.

V poletnem času se je udeležil vsakega izleta v gozd v bližnjo okolico. Kakšno je bilo njegovo veselje, ko se je v prosti naravi kuhalo golaš. Nestrpno je čakal momenta, ko se je dalo znamenje, da je «golaš» gotov. Vkljub svoji bolezni, ki jo je čutil že par let v sebi, ni zamudil nobene takozvane «golaš-partije». Skrbel je vedno, da spravi izletnike v dobro razpoloženje. Če smo se igrali v prosti naravi, je bil med nami, če smo v teku tekmovali, je bil zraven. Kadar smo se fotografirali, je vedno zavzel prvo mesto in hotel pokazati s smehljajočim obrazom, da se nismo dolgočasili na izletu. Te slike bomo ohranili in se Te spominjali «paničku» ob vsaki priliki.

Brat Červeny! Tvoje delo, Tvoj trud, Tvoje zasluge, Tvoja dobrotljivost in Tvoje slovansko srce ostane med nami nepozabljeno. Spomin tvoj bo živel vedno med nami.

Prijatelj S. R.

To in ono

GOSTJE LEVA TOLSTEGA.

Veliki ruski pisatelj in mislec, Lev Nikolajević Tolstoj, je bil od svojega naroda kakor znano, naravnost oboževan. Iz vseh strani države so prihajali na njegov dom v Jasni Poljani, stare dame, dekleta, kmetje, delavci, trgovci, meniši, ljudje vseh mogočih poklicov, da se utrdijo v svoji veri in prisežejo Tolstemu večno zvestobo.

Grofica Tolstoj, soproga slavnega pesnika, je imenovala posetnike dolgočasneže. In res so bili vsi, kakor pripoveduje sin Tolstega v svojih spominih, ki izhajajo sedaj v pariškem «Figaro», silno dolgočasni. Jedli so, pili čaj in vodko in kramljali, ne da bi povedal kdo kaj zanimivega.

Eden izmed prijateljev velikega moža, Čertkov, ki je imel na Tolstega vedno večji vpliv, mu je svetoval, naj takoj po svoji smrti vrne vsa svoja dela, tako romane kakor tudi filozofična dela, splošnosti. Samo prvi dve knjigi «Mir in vojna» in «Ana Karenina» ste našli mnogo odjemalcev in pesnikova rodbina je živela večinoma od dohodkov teh romanov. Sicer pa je imela tudi pravico do tega. Saj je pokojnikova soproga roman «Mir in vojna» lastnoročno prepisala nič manj kakor sedemkrat. Tolstoj sam se je tega dobro zavedal in zato je sestavil svojo oporoko, ne da bi o tem koga obvestil. Šele pozneje ga je pričela peči vest in je zapisal v svoj dnevnik: «Razumem napako. Moral bi sklicati svojo družino in ji sporočiti svoj namen. Toda ne tajno!»

Sicer pa je rodbina kmalu doznala za komplot, ki je bil naperjen proti njej. Grofica je postala nervozna in silno razdražljiva. Vse ozračje na Jasni Poljani je bilo kakor zastrupljeno. In lepega dne je Tolstoj nenadoma zapustil svoj dom, soprogo in otroke in na potovanju nenadoma umrl v bližini postaje Astapovo. Nesrečna oporoka je bila, kakor pravi njegov sin v svojih spominih, edini vzrok za beg. Prvotno se je splošno domnevalo, da je Tolstega nenadoma napadel nomadizem in da je čutil, da so njegove ure že seštete. Ker pa ni hotel umreti pod svojo streho, se je podal na potovanje, kjer ga je dohitela smrt. Njegov sin nam je sedaj razjasnil vzrok nenadnega odhoda očetovega. V koliko ima prav, tega seveda ni mogoče presoditi.

ČETVORČKI.

V Petzniku pri Potsdamu v Nemčiji so doživeli izreden dogodek. Žena tamkajšnjega posestnika Holzhüterja je povila četvorčke, dva fantiča in dva dekliča. Mati in otroci so zdravi.

VOŽNJA PO RUSKIH ŽELEZNICAH.

Po sovjetski Rusiji se voziti, je res pravi luksus. Po novem tarifu stane vožnja iz Petrograda v Vitebsk 480.000 rubljev, v Hovel 640.000, v Moskvo 512.000, v Kazan 91.400, v Odeso 960.000, v Rostov 1,040.000, v Baku 1,456.000, v Irkutsk v Sibiriji 2,416.000 in v Čito 2,804.000 rubljev.

NENAVADNA SREČA.

Ko je v Wehrdenu na Nižje Avstrijskem neki kmet zaklal svinjo, je našel v njenem želodcu denarnico, v kateri je bilo 10.000 nemških mark.

Borza

Beograd. Na današnji borzi so se napravili zaključki za Dunaj po 1.07, Berlin se je iskal po 31.25, za Budimpešto se je zahtevalo 10.50, za Rim je bilo napravljenih par malih zaključkov po 350, London se je iskal po 331, New York po 75, Pariz po 650, Praga po 140, Švica po 1430. Službeni tečaji: London 331, Pariz 650, New York 76, Ženeva 1430, Milan 350, Praga 140, franki 630, leji 59 do 61, madžarske krone 12.

Curih: Berlin 1.83, New York 5.13, London 22.47, Pariz 46.25, Milan 26.25, Praga 8.87, Budimpešta 0.62, Zagreb 1.60, Varšava 0.12, Dunaj 0.07½, avstrijske žigosane krone 0.07½.

Dunajska in praška borza nista poslovali.

Berlin: Italija 1463.50 — 1466.50, London 1242.50 — 12.47.75, New York 283.21 — 283.79, Pariz 2597.40 — 2602.60, Švica 5614.35 — 5625.60, Dunaj 4.08 — 4.12, Praga 486.25 — 487.25, Budimpešta 34.86 — 34.94, Sofija 182.80 — 183.20.

Odgovorni urednik Vit. F. Jelenc.
Lastnik in izdajatelj Konzorcij «Jutra».

Original
Schapirograph
THE REX Co., Ljubljana

Vremensko poročilo

Ljubljana, 18. marca 1922. Ljubljana 306 m nad morjem

Kraj opazovanja	ob	Zračni tlak	Zračna temperatura	Veter	Oblačno 0—10	Padavina mm
Ljubljana .	7.	739·9	6·2	vzhod	oblačno	—
Ljubljana .	14.	736·4	11·4	sev. zap.	jasno	—
Ljubljana .	21.	736·0	5·6	„	„	—
Zagreb . .	7.	766·1	6·0	jug. vzh.	oblačno	—
Beograd .	7.	768·3	2·0	„	„	—
Dunaj . .	7.	768·1	—1·0	zapad	jasno	—
Praga . .	7.	—	—	—	—	—
Inomost . .	7.	766·6	0·0	brezvetra	„	—

V Ljubljani barometer nestan., temp. norm. — Solnce vzhaja ob 6·11, zahaja ob 18·08

Po dolgem času kaže vremenska situacija zopet precej spremenjeno sliko. Velika zračna depresija, ki je ležala okrog Anglije in v preteklem tednu povzročila zelo vetrovno po severozapadni Evropi tudi močno deževno vreme, se je premikala vsak dan bolj proti severovzhodu in odšla naposled preko Baltiškega morja in Finske tja v severno Rusijo, kjer izgine iz območja našega opazovanja. Za njo se je zračni tlak zelo dvignil. Krog visokega pritiska se je od Pirenejskega polotoka razširil čez Francijo proti severovzhodu in obstal v podolgovati obliki z jedrom od severne Anglije do Jugoslavije.

Temu primerno je jugozapadni veter pri nas potihnil, vlažni oblaki so izginili in uveljavila se je severozapadna struja. Toda med tem se je nad Biskajskim zalivom pojavila nova depresija, dosi manjša in le z neznatnejšo globino. Razširila se proti vzhodu nad Sredozemno morje in raztegnila svoje območje čez Italijo do Adrije. Vsled tega novega položaja so se začeli pri nas oglašati vzhodni in severozapadni vetrovi, ki so nam prinesli hladnejši zrak iz vzhodne Evrope. Postalo je v drugi polovici preteklega tedna občutno hladnejše. Vmes se je parkrat nenagloma pooblačilo in videti je bilo, da dobimo dež ali celo sneg, toda enako naglo se je zopet zjasnilo. Dokler bo imela Adrija z ostalim Sredozemskim morjem nižji zračni tlak nego naša celina, moramo biti na podobne vremenske pojave pripravljeni.

BRANISLAV NUŠIĆ: 28

Devetstopetnajsto

Tragedija naroda.

Cesta je bila prenapolnjena z begunci, starci tretjega poziva, ki so se rakropili pred Čačakom pri vasi Trbušanu, toda vseeno je baterija lahko nadaljevala pot proti Ježevici, ker se je vse rado umikalo. Opazoval je starce tretje-pozivnike, kako klecajo po umazani cesti in šine mu misel, da bi jih zbral za vsak slučaj, če bi bilo vseeno treba poseči v boj. Ko pa jih vidi tako izmučene in brez moči, opusti to namero toliko rajše, ker se pri Ježevici sreča s pol eskadronom konjenice tretjega poziva, kateremu zapoveduje rezervni kapetan. Takoj jih uvrsti med svoje in jih potegne za seboj izpred sovražnika.

Popoldne mu javijo izvidni oddelki eskadrona, da je sovražnik že zavzel Čačak in se hitro podal za njegovo baterijo. Poleg tega zve kapetan, da se tam na cesti proti Kraljevu nahaja še ena baterija in oddelek Krupovih topov, katerim načeluje neki univerzitetni docent. Kapetan hitro razpošlje konjenike, da jih ustavijo, kjer jih srečajo. Sam pa se poda v vas Slatino, sedaj že trdno namenjen, da v božjem imenu sprejme boj. Nič več se ni čutil tako osamljenega kakor prej.

Da se dobro pripravi za to bitko, zapove patruljam, zbirati po cestah zaostale pešce, tudi tiste tretjepozivnike, katerim je malo prej prizanesel. Sam pa se poskuša po telefonu zvezati s Kraljevem, bodisi s katerimkoli poveljnikom.

Kmalu zabrni telefon. Kapetan bi rad zvedel v Kraljevu, kje se nahaja štab prve armade. Telefon odgovarja, da je štab v Vitonavcu in on ves prestrašen spusti poslušavko.

«Torej na levi obali Morave? Vraga, to pomeni, da vojvoda Mišić nima niti pojma, da je sovražnik že primanevriral skozi Ovčar in Kablar ter zavzel Čačak. «Išči hitro štab», zavpije nad telefonskim podoficirjem.

Telefon je obupno brnel. Telefonist je prestal vse muke, a zveza ni bila mogoča. Vsak trenutek se javljajo popolnoma nepristojne oblasti, vojaške postaje, vmešavajo se različni glasovi, različno grčanje in telefonist preseče zvezo od same utrujenosti. Kapetan hodi nestrpno gori in doli, krčevito in nervozno pušči cigareto, preklinjajoč telefon in njegovega izumitelja.

Že eno uro se napenja telefonist, naposled spusti poslušavko in pravi ves obupan:

«Zveza ni mogoča, gospod kapetan.»

«Išči!» zavpije kapetan. «Na vsak način jo moraš dobiti, če ne plačaš z glavo!»

Nova ura trpljenja in muk, javljanje različnih oblasti, naposled čuje kapetan, kako telefonist parkrat ponovi.

«Ali je to štab? Ali je to štab prve armade?»

«Se je oglasil?» vpraša kapetan. V skoku je pri telefonu in zagrabi poslušavko.

«Halo, halo!», prisluškuje kapetan. «Halo, je tam štab prve armade?» Tukaj poveljnik poljske baterije drinske divizije. Halo, prosim, sporočite gospodu poveljniku štaba, da se nahajam z majhno baterijo drinske divizije v vasi Slatini nad Čačakom. V moji bližini in z menoj v zvezi se nahajajo...» Kapetan nadaljuje ves raport o dveh baterijah, o eskadronu konjenice, o razbiti pehoti, kateri je zapovedal, da se zbere pod njegovim poveljstvom. «Jaz sem danes zjutraj ob pol 11. jahal skozi Čačak in sem se ustavil v tej vasi. Sovražnik je udrl v mesto in me zasleduje.»

«Kako, kako, ponovite», vpije glas iz prve armade.

Kapetan ponavlja: «Sovražnik je prišel v Čačak dopoldne in je pričel...»

«To je nemogoče!»

«To je resnica, in tako je», odgovarja kapetan.

«Trenutek prosim», zapoveduje zopet oni glas.

Popolnoma jasno, da je vest o padcu Čačaka razburila armado, ki se je nahajala na levi obali Morave. Še trenutek, in pri telefonu se oglasi načelnik štaba, kateremu kapetan zopet vse ponovi.

«Za vraga, kaj si znorel? Ali veš kaj govoriš?», renči načelnik.

«Nisem znorel, gospod polkovnik: govorim samo resnico, vse kar je istina in prosim vas, obvestite o tem gospoda vojvodo, da mi da potrebna navodila.»

«Trenotek prosim, pokličem vojvodo.»

In res, v hipu se pojavi pri telefonu sam vojvoda Mišić.

«Za vraga kapetan, je vse to gola resnica, kar pripoveduješ, da je Čačak že od dopoldne v sovražnikovih rokah?» Vojvoda je poznal kapetana osebno iz bojev, ki so se vršili leta 1914. pri Pribojevi, v Sanžaku, na Črnem vrhu, na Glasnici, pri Pobratcu in pred Sarajevom. Kapetan zopet našteva z resnim glasom in vojvoda mu zaukaže, naj še enkrat ponovi ves raport in ko konča, zazveni v poslušavki odločni glas:

«Zapovem ti, da prevzameš poveljstvo nad vsem, kar ti pride pod roke. Ostani kjer si, niti koraka dalje. Sprejmi bitko, poskušaj vse, da zadržiš sovražnika. Samo preko tvojega trupla gre pot dalje!»

Storim, kakor zapovedujete, gospod vojvoda. Toda bojim se, da ne bom mogel zadržati sovražnika. Slabe so moje moči, nobene pehote nimam.»

«Stori kakor veš in znaš», odgovori vojvoda. «Če si ti tisti stari fant, boš vztrajal. Takoj ti pošljem na pomoč tudi najboljši polk, ali pa če želiš celo divizijo. Toda sovražnik ne sme koraka dalje. Razumes?»

«Razumem, gospod vojvoda.»

Ko zapusti telefon, se kapetan hitro vrže na delo. Pregleda okolico vasi, si izbere postojanko pri slatinskem pokopališču, kjer zapove, da postavijo topove. Izbrane dele pehote pošlje proti Trnavi, sovražniku nasproti, obenem odpošlje potrebne ;patrulje za Krupovo in debanževo baterijo.

Kmalu nato pridirja konjenik iz Trnave in sporoči kapetanu, da je konjenica že v stiku s sovražnikom, tam pri trnavski krčmi. Sovražnik je obstal na mestu, kajti noč je padla na zemljo.

Mračna in oblačna je bila ta noč. Vojaki zakurijo ogenj v zakopih, da jih sovražnik ne izsledi. Kapetan se poda v slatinsko šolo, ki jo je izbral za svoj štab. Tam so se nahajali tudi ranjenci.

Komaj se nekoliko odpočije, premišljujoč o težkem jutrišnjem dnevu in predstoječih borbah, prihiti podčastnik in mu naznani, da se hitro približuje po cesti konjenica.

«Po kateri cesti?» poskoči kapetan.

«Od Kraljeva sem!»

Kapetan se vznemirl, če mu ne prihaja sovražnik za hrbet. kajti v tej zmedi bi bilo vse mogoče.

Kakor je slutil, je resnično prihajala po cesti naša konjenica. Poslal jo je vojvoda Mišić, da se prepriča o položaju in njen vodnik mu je sporočil, da je vojvoda zelo slabe volje. Kapetan zadrži ta oddelek pri sebi, da ga upotrebi jutri zjutraj.

(Dalje prihodnjič.)

Korespondent-inja za Strassbourg

se išče za slovensko, nemško in po možnosti francosko korespondenco in za druga pisarniška dela. Ponudbe s sliko, prepisi spričeval in curriculum vitae na naslov An. ekspedicije DRAGO BESELJAK & DRUG, Ljubljana, Sodna ulica 5, pod „STRASSBOURG". 709

Zaloga klavirjev in pianinov

najboljših tovarn Bösendorfer, Czapka, Ehrbar, Hölzl, Schweighofer, Original Stingl itd. Tudi na obroke.
JERICA HUBAD, roj. DOLENC, LJUBLJANA, Hilšerjeva ulica 5.

Bukove, smrekove in hrastove hlode 587

kupuje v vsaki množini po najvišjih dnevnih cenah IVAN SISKA, tovarna parket in parne žage Ljubljana, Metelkova ulica št. 4.

Najstarejša špedicijska tvrdka v Sloveniji
R. RANZINGER
Ljubljana špedicijska pisarna Jesenice
Podjetje za prevažanje blaga južne železnice. Brzovozni in tovorni nabiralni promet iz Avstrije in v Avstrijo. Zacarinjenje. Podjetje za prevažanje pohištva. Skladišče s posebnimi zaprtimi kabinami za pohištvo.
Brzojavi: Ranzinger. Interurban telefon 60.

M. KUŠTRIN
LJUBLJANA
Tehniško in elektrotehniško podjetje. Trgovina s tehniškimi in elektrotehniškimi predmeti na drobno in na debelo. Velika zaloga vseh vrst gumija, kolesne in avtomobilske pnevmatike. Slavno zastopstvo polnogumijastih obročev iz tovarne „WALTER MARTINY" Na razpolago je hidravlična stiskalnica za montiranje polnogumijastih obročev.
Centrala: Ljubljana, Rimska cesta štev. 2.
Telefon štev. 588. Brzojavi: Kuštrin Ljubljana.
Podružnica: Ljubljana, Dunajska cesta štev. 20.
Telefon štev. 470.
Maribor. Jurčičeva ulica štev. 9. Telefon št. 133.
Beograd, Knez Mihajlova ulica 3.

Najstarejša slovenska pleskarska in ličarska delavnica IVAN BRICELJ, Dunajska cesta 16. se priporoča. Izvršitev točna, cene zmerne. 339

Vrtnice

visoke in nizke, v veliki izbiri, se dobe najceneje pri „Vrt" Džamonja in drugovi, družba z o. z., Maribor. 642

ČEVLJE

za gospode, dame in otroke, čevlje za telovadbo, tenis in kopanje iz najboljših svetovnih tovarn razpošilja na debelo in na drobno po čudovito nizkih cenah veletrgovina in razpošiljalna 559
R. STERMECKI, Celje št. 366, Slov.
Zahtevajte ilustrovani cenik. Kar ne ugaja, se zamenja ali vrne denar.

L. Mikuš
Ljubljana
Mestni trg 15
izdelovatelj dežnikov
Na drobno! Na debelo!
Zaloga sprehajalnih palic.
534 Popravila točno in solidno!

426
Pozor! **ŽIMA** Pozor!
Zimo za žimnice vsake vrste izdeluje in prodaja tvrd
Lovro Ješe-tova vdova
žimopreja, Stražišče, Kranj.
Vzorci zastonj in poštnine prosto. Kupim ščetine, kozjo dlako, grivo, goveje in konjske repe.

Klobuke in slamnike

vseh vrst, od preprostih do najfinejših nudi vedno v zalogi tovarna klobukov in slamnikov
Franc Cerar v Stobu
pošta in želez. postaja Domžale pri Ljubljani.
V popravila prevzema tudi vsa tozadevna dela ter pr oblikuje po najnovejši modi. V Ljubljani prevzema v a naročila in moder niziranje tvrdka Kovačovič i Trš v Prešernovi ulici št. 5, kjer se sprejema
2006 v sredo in v soboto.

Jadranska montanska družba
Brzojavi: „Montana". d. z o. z. Telefon št. 9.
Ljubljana, Zvonarska ulica 5 (J)
Prodaja in kupuje na debelo: Vse vrste kovin, rudnin in kemikalij ter vse industrijske izdelke, spadajoče v rudarsko, fužinarsko in kemijsko stroko. 78
Import. Eksport.

Dular & Fabiani veletrgovina z manufakturo. 2017
Zaloga: Skladišče Balkan, Ljubljana.

Za nakup manufakturnega blaga
se priporoča obče znana tvrdka 673
R. MIKLAUC, Ljubljana,
Lingerjeva ulica, Mestni trg, Pred škofijo

Prometni zavod za premog
d. d.
v Ljubljani
prodaja
iz slovenskih premogovnikov
velenjski, šentjanški in trboveljski premog
vseh kakovosti, v celih vagonih po originalnih cenah premogovnikov za domačo uporabo kakor tudi za industrijska podjetja in razpečava
Ia čehoslovaški in angleški koks za livarne in domačo uporabo, kovaški premog in črni premog.
Naslov: 2013
Prometni zavod za premog, d. d. v Ljubljani, Nunska ulica 19.

JUGOSLOVANSKA UNION-BANKA
preje MARIBORSKA ESKOMPTNA BANKA
2195
Ustanovljena leta 1872 — Ustanovljena leta 1872
Beograd, Gornja Radgona, Kranj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Velikovec
Ekspozitura v Škofji Loki.

Akcijski kapital K 30,000.000
Rezerve K 16,000.000
Izvršuje vse bančne posle najkulantneje

Natisnila Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani.